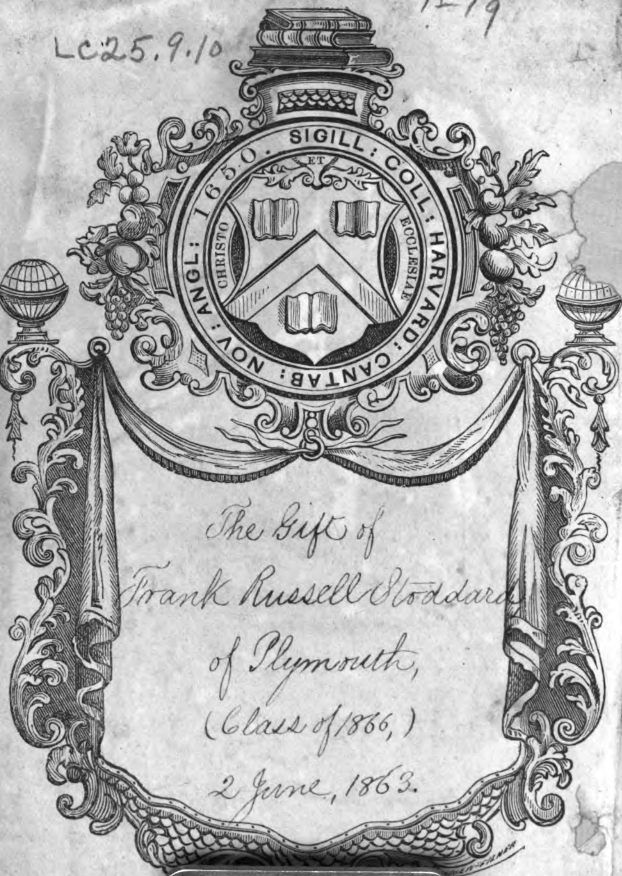

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY

SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE
The Gift of
Frank Russell Stoddard
of Plymouth,
(Class of 1866,)
2 June, 1863.

Imperfect:
all after p. 72
lacking

CATONIS
DISTICHA
DE
MORIBUS.

ım Scholiis DES. ERASMI, Roterod.

Adjecta sunt

iƈta Græca Sapientum, *Interprete* Erasmo Roterodamo.

idem per Ausonium, *cum* Erasmi *doctissima Enarratione.*

imi Publiani, *ejusdem* Erasmi *restitutione, cúmque Scholiis ejusdem.*

ocratis *ad* Demonicum *Oratio Parænetica, longè ad juventutis mores ritè formandos utilissima.*

d Optimorum Exemplarium fidem recensita, & mendis quam plurimis repurgata.

LONDINI:

ypis H. WOODFALL, Impensis Societatis Stationariorum. M.DCC.XXVII.

Freeman
To any of
my orders
and you must
free according
to and have an
any man who
pretends to be
a friend to
our country
with Jeffs
Fry

Libellus elegantissimus qui inscribitur
CATO, de Præceptis vitæ communis;
Erasmo Roterodamo Castigatore & Interprete.
Præfatio, cum brevissimis Præceptis.

CUM animadverterem quàm plurimos homines graviter errare in via Morum, succurrendum & consulendum eorum opinioni fore existimavi, ut maximè & gloriosè viverent, & honorem contingerent. Nunc te, fili charissime, docebo quo pacto mores animi tui componas.

Igitur præcepta mea ità legas, ut intelligas: Legere enim, & non intelligere, negligere est.

Itaque *Deo supplica; Parentes ama.*

Prima pietas est in Deum; Proxima in Parentes.

Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo sacrificiis. Amamus Parentes, dum observamus & obsequimur. Colimus Cognatos officiis & consuetudine vitæ.

Magistrum metue.

Olim dabatur Ingenuis pueris Pædagogus, quem vererentur: nunc Magistrum vocant. Et animadverte verborum proprietatem: Deo supplicandum est, Parentes amandi, Cognati colendi, Magister metuendus.

Datum serva.

Quod tuæ creditum est fidei, id serva veluti depositum.

Foro te para.

Id est, His Artibus te exerceas, ut possis in foro versari: hoc est, in causis agendis. Nam hic olim erat primus gradus ad honores summos. Legi in quibusdam vetustissimis codicibus [*Foro pare*] id est, Accommoda te rebus præsentibus; quemadmodum dicimus [*uti foro*]

ro.] Cum hoc interpretamento consentit Græcus P *nudes*; neque dubium est quin hæc sit germana lect

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto consuetudinem; nam p mùm, talem te judicabunt, cum quibus consp erint te consuetudinem agere: deinde bonorum c victu redderis melior.

Ad consilium ne accesseris, antequam voceris.

Nè ingeras teipsum alienis negotiis, sed accersi accedas.

Mundus esto.

Id est, neque sordidus, neque luxuriosus, sed e ganti munditie.

Saluta libenter.

Conciliat enim comitas & affabilitas multorum b nevolentiam, & alit partam.

Majori cede.

Id est, Noli certare cum potentioribus.

Minori parce.

Id est, Noli sævire in eos qui sunt te inferior sed illis concede nonnihil.

Rem tuam custodi.

Nè profundas temerè facultates tuas, ne vel tu piter egeas, vel turpiùs rem pares.

Verecundiam serva.

Id est, serva te incontaminatum ac purum ab inq namentis libidinum: Castum enim, verecundum d cimus. Est autem ætatis flos his periculis obnoxius

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimùm valet: negligent semper comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò discitur, quod longo vitæ u vix assequi queas.

Quod legeris memento.

Nam quidam onerant se lectione, alia super al ingerentes, neque quidquam insculpunt memoriæ.

Familiam cura.

Domestica negotia tibi curanda sunt, non aliena

Blandus esto.

Id est, comis in congressu.

Ira

Irasci abs re noli.

Ne sis morosus: Nam omnino non commoveri, sti-tis est potiùs quàm hominis.

Neminem irriseris.

Est argumentum arrogantis stultitiæ. Vel,

Miserum nè irriseris.

Sic enim quidam codices habent: hoc est, Animi tia rideri merentur: calamitas misericordiam me-tur potiùs quàm risum.

Mutuum dato. Cui des videto.

Est quidem aliquando danda pecunia mutuò, sed on quibuslibet, sed reddituris bonâ fide, sed dignis fficio, denique iis quibus non graveris & dono dare.

Judicio adesto.

Adsunt advocati: & id olim erat officium præci-uum in amicos, Adesse judiciis.

Convivare rarò.

Sæpius vocare ad convivium exhaurit substantiam, epius ire ad convivium sordidum est: at rariùs trumque facere, humanitatis est.

Quod satis est dormi.

Hoc est, non ad voluptatem, sed ad necessitatem aturæ.

Jusjurandum serva.

Non est temerè jurandum: quod autem jurâris ræstandum est, nisi scelus sit quod jurâris.

Vino tempera.

Esto moderatus in vino; vel abstine à vino: nam dolescenti dare vinum, est oleum igni addere.

Pugna pro patria.

Pugnandum est non pro quavis re, sed pro defensi-one patriæ. Nam, *Carum* more, mercede pugnare turpissimum est, & plus quàm gladiatorium.

Nihil temerè credideris.

Id est, nè facilis sis ad credenda quævis, quæ di-cuntur.

Tu te consule.

A teipso pete consilium qui te tuáque optimè nôsti.

Tutò consule.

Id est, cave à consiliis periculosis, vel, Tuta consilia sequere. Nam duplex est lectio.

Meretricem fuge. Literas disce.

Ætas enim prima studio literarum optimè coercetur à scortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puero ingenuo omne mendacium.

Bonis benefacito.

Beneficia non sunt ferenda nisi in bonos: alioqui pereunt.

Maledicus ne esto.

Id est, A conviciis tempera, neque carpas vitam alicujus.

Existimationem retine.

Bonam famam tuere, nè perdas. Perit enim facilè at non facilè sarcietur.

Æquum judica.

Id est, non ad lucrum, aut ad gratiam; sed ad regulam æquitatis.

Parentes patientiâ vince.

Ferendi sunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficii accepti memor esto.

Nam dati pulchrum est oblivisci: accepti vero meminisse decet.

Ad prætorium stato.

Multa enim discuntur in agendis causis.

Consultus esto.

Id est, Calleas scientiam & morem juris, ut possis amicis opitulari.

Utere virtute.

Non viribus, neque dolo.

Iracundiam tempera.

Ante monuit non esse irascendum sine causa: Nunc admonet justam iram moderandam esse.

Trocho lude. Aleas fuge.

Trochus convenit pueris. Alea infamis erat & apud Gentiles; nunc principum Christianorum lusus est; imo

io quorundam etiam sacerdotum deliciæ.

Nihil ex arbitrio virium feceris.

yrannicum enim est respicere quantum possis, on quantum liceat.

Minorem te non contempseris.

e fastidias inferiorem te; quod est elati, non cordati.

Aliena concupiscere noli.

sto contentus tuis.

Conjugem ama.

t omnium fortunarum sociam.

Liberos erudi.

ilios castiga & instrue.

Patere legem quam ipse tuleris.

Quam conditionem præscribis aliis, eâdem utere ipse n alios.

Pauca in convivio loquere.

Ut sit aliis loquendi locus.

Illud stude quod justum est.

Quod turpe factu est, id nè affectes.

Amorem libenter ferto.

Odium omnibus modis fugiendum est: Amor amplectendus. Etiamsi quis parùm dignus est qui redametur, tamen amari te patere.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. I. PRÆFATIO.

Dei cultus præcipuus.

SI Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi præcipuè sit purâ mente colendus.

Vulgus æstimabat Deum placari victimis pecudum rebúsque corporeis: verùm cum Deus ipse sit animus, hoc est, mens, non corpus, & consentaneum est simile gaudere simili; nimirum potissimùm colendus est puritate mentis. Quin & hodie vulgus Christianorum corporeis quibusdam Ceremoniis colit Deum, cùm gratissimus cultus sit animi pietas. Tales enim adoratores quærit pater qui in spiritu adorent, cùm ipse sit spiritus. Nulla gratior pietas Divis, quam si vitam illorum imiteris;

teris; hoc eſt, tolerantiam, manſuetudinem, caſtim niam: atq; hæc animi ſunt. (*Animus eſt Deus*) ſi quantum potes à corpore te abducas, & ad illu quantum potes accedas, & gratiſſimum immolâris ſ crificium. (*Purâ mente*) Nam vulgus, lotis manibus pedibus, ad ſacrum accedebat. Tu mentem purga hujus ſordes Deum offendunt, qui videt ea quæ ſu in animo non in corpore. (*Si Deus*) *Si* hic non dub tantis eſt, ſed ratiocinantis. (*Ut carmina*) Nam *Virg.* i ſexto *Æneid.* Deum ſpiritum & mentem vocat. (*Præcipue*) Ut intelligas non damnari cultum corporalem, ſe hunc tamen, nempe animi, eſſe Deo gratiſſimum.

Somnolentia vitanda. II.

Plùs vigila ſemper, nè ſomno deditus eſto:
Nam diuturna quies vitiis alimenta miniſtrat.

Senſus eſt, cùm vita vigilia ſit, (juxta *Plinium*) cavendum eſt, nè maximam vitæ partem ſomno perdimus; præſertim cum è ſomnolentia vitia multa naſcantur & corporis & animi.

Cohibenda Lingua. III.

Virtutem primam eſſe puta, compeſcere linguam:
Proximus ille Deo, qui ſcit ratione tacere.

Primam) id eſt, ſumma maximaq; virtus eſt, moderari linguam nè quid temerè loquaris. Deus enim qui ſapientiſſimus eſt rarò loquitur, & non niſi neceſſaria, cùm nihil non videat, nihil non intelligat. Itaq; proximus eſt Deo, qui ſapienter & animi judicio novit tacere.

Sibi ipſi conveniendum eſt. IV.

Sperne repugnando tibi tu contrarius eſſe:
Conveniet nulli qui ſecum diſſidet ipſe.

Qui ſecum ipſe pugnat, nec ſibi conſtat, huic cum aliis convenire non poteſt. Hoc eſt, qui moribus eſt inæqualibus, nec ullo certo vitæ inſtituto, is non eſt aptus ad aliorum conſuetudinem.

Nemo temerè culpandus. V.

Si vitam inſpicias hominum, ſi denique mores,
Cùm culpas alios, nemo ſine crimine vivit.

Mortales aliorum notant vitiâ, ſua non vident: cùm nullus

ullus vitiis careat, si quis propriam vitam & mores opiùs excutiat.

Utilitas Divitiis anteponenda. VI.

Quæ nocitura tenes, quamvis sint chara, relinque:
Utilitas opibus præponi tempore debet.

Aliquoties expedit in loco res charissimas abjicere, si periculum adferant: veluti gemmas & aurum, quò vita sit in tuto; aut voluptates, quò valetudini consulamus. Non enim voluptates spectari debent, sed utilitas.

Mores pro tempore mutandi. VII.

Constans & lenis, ut res expostulat, esto:
Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

Pro tempore licet alios atque alios mores sumere, ut modò gravis sis, modo lenis: hoc est placidus ac remissus, pro re pro locoq; Vide num legendum sit *levis* pro *lenis*, quò magis respondeat ad *Constans*, ut sit sensus: Aliquando persistendum in sententia, aliquando mutandum consilium pro tempore. Porrò versus constabit, si legas *Constans & levis ut res cunq; expostulat, esto.* Neque dubitem affirmare hanc germanam esse lectionem.

Uxori non semper assentiendum. VIII.

Nil temerè uxori de servis crede querenti:
Sæpe etenim mulier, quem conjux diligit, odit.

Illud uxoribus fermè peculiare est, ut maritos instigent in servos; unde monet, nè temerè fidem habeant hujusmodi querelis.

Instandum correctioni amici. IX.

Cùmque mones aliquem, nec se velit ipse moneri;
Si tibi sit charus, noli desistere cœptis.

Non satis est, leviter admonere peccantem amicum; urgendus est, insistendum est, ut vel improbitate vincas, si quid erit quod ad famam illius aut salutem pertineat.

Stulti verbis non vincuntur. X.

Contra verbosos noli contendere verbis:
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

Si cum cordatis agas, non est opus multis verbis. Si cum stulto, frustrà contendis, proptereà quod stultitia verbosissima sit.

Amicus

Amicus fibi quifque. XI.

Dilige fic alios, ut fis tibi charus amicus :
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.

Sic amicis utere, ut ipse tibi sis proximus; fic aliis benefac, tibi ipsi ne noceas. In priori versu, est venusta redditio similium, in *Dilige* & *Amicus*; in secundo, contrariorum, in *Bonus* & *Mala*.

Rumores fpargere vetitum. XII.

Rumores fuge, nè incipias novus author haberi :
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Nè quid in vulgus sparseris, propterea quod rumor sæpenumerò in ejus caput recidit à quo profectus est. Si rumor nihil habet periculi, tamen nihil nocet filuisse; fi quid habet, nocet locutum esse.

Fides aliena non permittenda. XIII.

Rem tibi promissam certò promittere noli :
Rara fides ideo est, quia multi multa loquuntur.

Noli certè promittere quidquam alieni promissi fiduciâ. Quod in te situm est, id præstare potes: alienam fidem præstare non potes. Et vulgus hominum, ad pollicendum facillimum, in præstando sæpe fallit.

Judex quifque fui. XIV.

Cum te quis laudet, judex tuus esse memento :
Plus aliis de te, quam tu tibi, credere noli.

Ne te ipsum æstimaveris aliorum laudatione, sed tui ipsius conscientia. Teipsum interroga qualis sis: & si animus tibi responderit te longè alium esse quàm hic aut ille te facit, magis credere debes tibi-ipsi, cui ipse notior es, quàm aliis.

Beneficiorum ratio. XV.

Officium alterius multis narrare memento :
Atque aliis cùm tu benefeceris, ipse fileto.

Beneficii accepti meminisse oportet, oblivisci dati. Qui dat beneficium, ejus est dissimulare se dedisse; ne commemorando videatur exprobrare: ejus qui accipit, est passim prædicare, ne videatur ingratus & immemor.

Senio

Senio bene gesta referenda. XVI.

Multorum dum facta senex & dicta recenses,
Fac tibi succurrant juvenis quæ feceris ipse.

nes, qui multa viderunt & audierunt, multorum cta factaque solent referre. Sed curandum est, ut nos geramus in juventute, ut in senectute succurrat nobis, non solum quid alii rectè dixerint ac ferint, verùm etiam nos ipsi.

Suspicionis labes fugienda. XVII.

Nè cures, si quis tacito sermone loquatur;
Conscius ipse sibi de se putat omnia dici.

Cùm videris quosdam inter se secretò colloqui, n statim suspiceris eos malè de te loqui; nam id gnum est hominis malè sibi conscii.

In prosperis de adversis cogitandum. XVIII.

Cùm fueris felix, quæ sunt adversa caveto:
Non simili cursu respondent ultima primis.

n rebus secundis, nè quid accidat adversi cavenum est: solet enim secunda fortuna sæpius verti adversam, & lætis initiis addere tristem exitum. rgo cùm secundæ res sunt maximè, tum maximè editandum quo pacto adversam fortunam feras; nè, inexpectata venerit, & improvisum te oppresserit alamitas, succumbas.

Mors alterius non speranda. XIX.

Cùm dubia & fragilis sit nobis vita tributa,
In morte alterius spem tu tibi ponere noli.

egendum est hoc hæredipetis, & qui testamentis hiant. Fit enim sæpenumero, ut qui mortem alerius expectat, prior ipse moriatur, etiamsi junior ut robustior fuerit. Nam ipsa hominis vita fragilis incerta res est, & quovis casu abrumpitur.

Animus in dono æstimandus. XX.

Exiguum munus cùm dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, plenè & laudare memento.

Munera sunt æstimanda non suo pretio, sed animo donantis. Itaque legimus summos principes aquam manu avâ haustam, & pomum oblatum, summa cum alacritate

tate perinde ut maximum munus, accepiſſe. (*Acci*-*to placide*) Alacri vultu, ut oſtendas, tibi gratum eſſe (*Et plenè*) id eſt, non malignè, ſed candidè, ut præ ſeferas pro exiguo munere te multum debere.

Paupertatis tolerantia. XXI.

Infantem nudum cùm te natura creârit :
Paupertatis onus patienter ferre memento.

Cùm natura nudos produxerit, ſatis intelligere poſſumus divitias alienas eſſe, neq; ſecundum hominis naturam. Si membrum perdas, eſt fortaſſe quod doleas, aliquid tui deceſſit : ſi opes auferantur, aut non contingant, noli valde cruciari : ſiquidem in his quæ verè ſunt hominis, nihilo plus habent reges quàm pauper. Vis ſcire quid verè tuum ſit ? Cogita quid habueris cùm naſcereris.

Mors non formidanda. XXII.

Ne timeas illam quæ vitæ eſt ultima finis :
Qui mortem metuit, quod vivit perdit id ipſum.

Qui mortem timet non ſolùm non effugit mortem, ſed inſuper hoc ipſum vitæ quod datur perdit : nam anxiè vivere non eſt vivere.

[illegible]corum ingratitudo fugienda. XXIII.

Si [illegible]ro meritis nemo reſpondet amicus,
In[illegible] Deum noli, ſed te ipſe coerce.

Nih[illegible]acerbius quam amicus ingratus, quod tamen ſi ac[illegible]it, non eſt imputandum Deo, tanquam illius acci[illegible] culpâ, quin potiùs teipſum coerce, ne den[illegible]enefacias ingratis: quidam enim, ſi bene faci[illegible]s fortuna non reſpondeat. Superos incuſa[illegible]dicentes eos non habere rationem recte facto[illegible]; cùm ejus acciderit culpâ, qui ſine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIV.

Nè tibi quid deſit, quæſitis utere parcè :
Utque quod eſt ſerves, ſemper tibi deeſſe putato.

Utere parcè] id eſt, modice non profusè [*quæſitis*] id eſt, partis. Et ut ſerves quod habes, ſemper imaginare tibi deeſſe, ut ſemper aliquid addas. Sera autem (ut inquit *Heſiodus*) in fundo parcimonia eſt. Pro-

detur affectantis inanem gloriam: nam & qui se vituperat, ob id facere videtur, ut refellatur ab aliis, & diversa audiat.

Parcimonia. XVII.

Utere quæsitis parcè, dum sumptus abundat:
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.

Sera in fundo parcimonia: dum adhuc multum superest, incipe parciùs uti; citiùs enim effluunt parta quàm colliguntur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVIII.

Insipiens esto, cùm tempus postulat aut res:
Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.

Aliquando ponendum est supercilium & remittenda severitas, ut in conviviis, in lusu deponenda persona sapientis, sumenda persona stulti, præsertim inter stultos; at itá ut stultum agas, non ut stultus fias: summa enim prudentia est servire tempori. *Loco*, id est cùm est opportunum: ita *Terent. In loco vero laudo.*

Neque prodigus, neque avarus. XIX.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento
Crimen avaritiæ; nam sunt contraria famæ.

Pugnant inter se luxus & avaritia: nam alterum est profusi, alterum sordidi: utrumq; vitium juxtà fugiendum est, utpote quod fœdam pariat famam: siquidem qui nimiùm parci sunt, audiunt κυμινοπρίσται, id est, *cumini sectores*, & σῦκα μέριζε, id est, *ficus divide*, similiaq; qui luxu sua profundunt, *Nepotes & Lurcones* appellantur.

Loquaci parùm credendum. XX.

Noli tu quædam referenti credere semper:
Exigua iis tribuenda fides, qui multa loquuntur.

Non statim fides habenda iis qui semper aliquid novi rumoris adferunt, deque aliorum factis renunciant aliquid: parùm enim credendum iis qui multa loquuntur; propterea quod huic vitio vanitas soleat esse admixta.

Ebrius vinum non accuset. XXI.

Quæ potu peccas, ignoscere tu tibi noli:
Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.

Vulgus ita solet excusare sua peccata, Vinum in causa

fuit. Benè potus hoc dixi. Verùm tibi ipsi imputa, non vino; quod tuo vitio noxium fuit, non suo.

Amicis consilia credenda. XXII.

Consilium arcanum tacito committe sodali:
Corporis auxilium medico committe fideli.

In rebus arcanis & tacendis cave ne quemvis consulas, sed cum duntaxat cujus fidem in tacendo perspectam habeas, nè non solùm non opituletur, sed lædat etiam & infamet. Neque enim corporis vitia cuivis aperias, sed Medico notæ fidei, qui celet & succurrat.

Successus malorum nè te offendat. XXIII.

Noli successus indignos [tu] *ferre molestè:*
Indulget fortuna malis ut lædere possit.

In hoc versu multi laborant: Quidam [*s*] elidunt in *successus*; verùm si tu tolles *tu*, dictionem planè hìc supervacuam, nihil supererit scrupuli. Nec te cruciet prosperitas quæ nonnunquam contingit indignis. Non enim illis favet fortuna, sed insidiatur, & illicit ut postea gravius lædat.

Futuros casus prævidendos. XXIV.

Prospice, qui veniunt, hos casus esse ferendos:
Nam levius lædit quicquid prævideris antè.

Quicquid accidere potest homini, id antequam accidat tecum meditare, ut ne subitum sit si acciderit. Minùs enim cruciant mala quæ non accidunt inopinanti.

Animus in adversis spe fovendus. XXV.

Rebus in adversis animum submittere noli:
Spem retine; spes una hominem nec morte relinquit.

Cùm fortuna sævit, sustine te ipsum animi fortitudine, ac serva rebus secundis, nec abjicias spem, quæ sola nec morientem relinquit. Quamdiu enim anima est, spes est. Et in Pyxide *Pandora* sola spes in labro hæsit. Item *Ovid. Vivere spe vidi, qui moriturus erat.*

Opportunitas, cum contingit, tenenda. XXVI.

Rem, tibi quam nosces aptam, dimittere noli:
Fronte capillatâ, post est Occasio calva.

Quoties fortuna offert commoditatem aliquam, quæ tibi sit apta, statim arripe: Nam occasio frontem habet

capil-

capillatam, ut eâ parte teneri possit; verùm si semel se verterit, ab occipitio calva est, ut jam apprehendi nequeat. Hoc est, opportunitas cùm contingit teneri potest, non redit autem cum velis, si neglexeris. Hic admonendum illud quod Græci fingunt de Deo cæco de quo nos copiosè in Proverbiis.

Futura ex præteritis colligenda. XXVII.

Quod sequitur, specta; quodq; imminet antè, videto.
Illum imitare Deum qui partem spectat utramque.

Ex præteritis futura collige; ex præteritis benè secus-ve gestis consilium cape, quo pacto futuris occurras; exemplo *Jani* Dei Romani, quem bifrontem fingebat antiquitas quòd oporteat prudentem virum πρόσω καὶ ὀπίσσω. id est, à fronte & à tergo (ut inquit *Homerus*) habere oculos: illud autem sequitur nos, quod præteriit, & à tergo est.

Vitæ ratio habenda. XXVIII.

Fortior ut valeas, interdum parcior esto:
Pauca voluptati debentur, plura saluti.

Vitæ rationem moderare, magis ex salutis ac bonæ valetudinis ratione, quàm voluptatis: Non enim in morbo tantùm oportet ab intemperantia cavere; verùm etiam cùm rectè valemus, parciùs utendum est rebus omnibus, nempe somno, potu, cibo, Venere, lusu, ne in morbum incidamus. Etsi nonnihil dandum est voluptati, multò plus tamen saluti; quâ perditâ pereunt simul & voluptates omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Judicium populi nunquam contemseris unus:
Ne nulli placeas, dum vis contemnere multos.

Nunquam optima placent multitudini; tamen sapientis est non pugnare solum adversus universos. Nam frustrà sapit qui solus sapit, cùm omnibus desipere videatur.

Valetudo curanda. XXX.

Sit tibi præcipuè, quod primum est, cura salutis:
Tempora ne culpes, cum sis tibi causa doloris.

Ante omnia bonæ valetudinis rationem habe, ne, si tua intemperantia in morbum incideris, postea pudore reji-

eias culpam in cœli insalubritatem aut soli, sicuti vulgus solet: nam plerique morbi nobis accidunt ex intemperantia vitæ.

Somnia non observanda. XXXI.

Somnia nè cures, nam mens humana quod optat,
Dum vigilans sperat, per somnum cernit id ipsum.

Quidem anxiè observant sua somnia, & ex his de futuris æstimant, cùm somnia dormientium nascantur ex affectibus vigilantium; neque significent quid sit eventurum, sed quod aliquando cogitaveris, dormientirepræsentent.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. III. PRÆFATIO.

HOC quicunque voles carmen cognoscere, Lector,
Quum præcepta ferat, quæ sunt gratissima vitæ:
Commoda multa feres: sin autem spreveris illud,
Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.
Instrue præceptis animum, nec discere cesses:
Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago.

Hoc est procemii loco. Absque ratione benè vivendi vita non est vita, sed simulachrum mortis. Hoc carmen utilissima vitæ præcepta tradit, si studeas cognoscere: sin spreveris, teipsum contempseris, non scriptorem; siquidem tua res agitur, non illius.

Rectè agendo, aliorum linguam nè timeas. I.

Cum rectè vivas, ne cures verba malorum:
Arbitrii non est nostri quid quisque loquatur.

Si malè de te loquuntur mali, cùm tu nihil facias mali, esto contentus conscientiâ rectè factorum: nam in te situm est ut benè agas: non est in te situm quomodo d ete loquatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

Productus testis, salvo tamen antè pudore,
Quantumcunque potes celato crimen amici.

Si fueris testis in crimine amici, celabis pro virili maleficium illius: ita tamen ut ipse non lædas famam

tuam,

tuam, & tantum silentii dabis amicitiæ, quantum patitur & fama tua & testimonii religio.

Blandiloquentia suspecta. III.

Sermones blandos blæsosque cavere memento:
Simplicitas veri norma est; fraus, ficta loquendi.

Veritatis simplex est oratio, insidiosa est blandiloquentia; proinde suspecta semper esse debet prudentibus.

Ignava vita fugienda. IV.

Segnitiem fugito, quæ vitæ ignavia fertur;
Nam cùm animus languet, consumit inertia corpus.

Ignava & otiosa vita fugienda est: nam torpor animi corpori quoque situm & languorem adducit; animi exercitatio corporis quoque valetudini confert.

Animus fessus relaxandus. V.

Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemvis sufferre Laborem.

Animus, seriis negotiis fatigatus, aliquando relaxandus est honestis ac moderatis voluptatibus, ut redintegratis viribus ad ferendos labores sufficiat. Nam *Quod caret alternâ requie durabile non est.*

Malo animo neminem reprehendas. VI.

Alterius dictum aut factum ne carpseris unquam;
Exemplo simili nè te derideat alter.

Quod in alios feceris, hoc in te fiet ab aliis. Si libenter reprehendas aliorum facta dictáve, tuo exemplo & alii in te utentur.

Hæreditas augenda. VII.

Quæ tibi sors dederit tabulis suprema notato:
Augendo serva, ne sis quem fama loquatur.

Quod tibi obvenit ex testamento tuorum, id serva, nè fias vulgo fabula. *Quæ sors suprema* (id est) *hæreditas dederit* tibi; *notato*, id est, inscribe tabulis instrumentalis, vel, *notata*, id est, scripta tabulis ea *augendo serva*, id est, ita serva, ut augeas etiam: vulgus enim multa dicere solet in νεοπλούτους, id est, in novas nactos divitias.

Senectus sit munifica. VIII.

Cùm tibi divitiæ superant in fine senectæ,
Munificus facito vivas non parcus amicis.

Est vitium hoc senibus peculiare, ut quò propiùs accedant ad mortem, hoc sint contractiores. (*Superant*) id est, supersunt & abundant, (*in fine senectæ*) id est, in extrêma senectute, quam decrepitam vocant. Tum igitur dones, sed amicis, qui te foveant obsequiis.

Verba attendenda, non os loquentis. IX.

Utile consilium dominus nè despice servi.
Nullius sensum, si prodest, tempseris unquam.

Propter authoris humilitatem non est contemnenda salubris sententia. Nec spectandum est, quis dicat sed quid dicatur.

Presenti utendum fortunâ. X.

Rebus & in censu, si non est quod fuit antè:
Fac vivas contentus eo, quod tempora præbent.

Diminutâ fortunâ tuâ, non est utendum eodem splendore quo priùs, sed contentus eris eo genere vitæ quod præsens fortuna tibi præbet; & quod adest, boni consules.

Uxor spe dotis non ducenda. XI.

Uxorem fuge ne ducas sub nomine dotis:
Nec retinere velis, si cœperit esse molesta.

(*Fuge*) id est, *cave ne ducas uxorem sub nomine dotis*, id est, dotis causâ. Ut si duxeris dotatam, nè dotis respectu eam retineas, si tibi gravis sit; sed contemptâ dore, repudies. Quanquam id apud Christianos non habet locum.

Alieno sæpe exemplo. XII.

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,
Quæ fugias: Vita est nobis aliena magistra.

Qui suis discunt periculis quid expediat, magnâ mercede discunt: sapiens ex aliorum vita sumit vivendi consilium: Hoc illi infamiam conflavit; cavebo nè quid simile faciam: Hoc illi benè cessit; imitabor.

Nihil ultra vires tentandum. XIII.

Quod potes, id tentato: operis ne pondere pressus:
Succumbat labor, & frustrà tentata relinquas.

Priùs expende vires tuas quàm aggrediare negotium; nè postea, victus difficultate, turpiter relinquas quod temerè suscepisti. Consen-

Consentire videtur qui tacet. XIV.

Quod nôsti haud rectè factum, nolito silere;
Ne videare malos imitari velle tacendo.

Noli dissimulare, si quid videris non rectè fieri: videberis enim probare, cùm siles. Silentium enim aliquando consensus esse videtur.

Rigor favore temperandus. XV.

Judicis auxilium sub iniqua lege rogato.
Ipsæ etiam leges cupiunt ut jure regantur.

Si premeris *iniquâ lege*, hoc est, durâ & inhumanâ, confugias ad judicis æquitatem. Non enim hoc est contra leges, sed ex mente legum, ut ad æquitatem redigantur & temperentur. Iniqua lex est, cùm summo jure contenditur: Veluti si pauper in vincula conjiciatur, quòd non alat patrem, cùm lex dicat, Liberi parentes alant, aut vinciantur. Aliquando lex durior est, ut terreat. In his Judex, hoc est, Prætor, aut Princeps, potest succurrere. Feras quæ culpâ tuâ pateris. XVI.

Quod meritò pateris, patienter perfer idipsum:
Cùmque reus tibi sis; ipsum, te judice, damna.

Incommodum quod tuâ culpâ tibi accidit, non imputabis alii quàm tibi; & cùm tibi sis conscius, damna teipsum. Tute judex esto, & eâ te pœna dignum existimato. Multa legenda, sed cùm judicio. XVII.

Multa legas facito, perlectis perlege multa:
Nam miranda canunt, sed non credenda, Poetæ.

Multa quidem legas, sed cum judicio. Non enim omnia vera sunt quæ legis apud Poetas. Fortassis pro *perlege* legendum est *perline*, hoc est, dele, & corrige; etiamsi *Planudes* vertit μετέρχεο.

Modestè in convivio loquendum. XVIII.

Inter convivas fac sis sermone modestus;
Ne dicare loquax, dum vis urbanus haberi.

In foro est locus eloquentiæ, in cubiculo silentii; in conviviis alternis ac moderatis sermonibus uti convenit, iisq; venustis & amœnis. Quidam, dum humanitatem affectant, loquacitate molesti sunt reliquis convivis, quibus non relinquunt loquendi spatium.

Ira-

Iracundia uxoris, non formidanda. XIX.

Conjugis iratæ noli tu verba timere :
Nam lacrymis struit insidias, dum fœmina plorat.

Uxores lacrymas habent in promptu, his expugnant viros. Admonet igitur nè quid commoveatur hujusmodi lacrymis : fingunt enim eas sæpenumerò quo viros suos fallant, velut cùm simulant se commoveri Zelotypiâ, ut suum adulterium dissimulent, aut iratæ se fingunt ei quem afflictim amant. Pro *noli tu*, legendum arbitror *nolito*.

Quæsitis utendum, non abutendum. XX.

Utere quæsitis, sed nè videaris abuti :
Qui sua consumunt, cùm deest, aliena sequentur.

Utere quæ parâsti, non abutere, nè profusis bonis tuis, cogaris vel impudenter rogare aliena, vel serviliter ex alieno vivere, vel periculosè furari aliena.

Mors non formidanda. XXI.

Fac tibi proponas mortem non esse timendam :
Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

Mors vel ob hoc timenda non est, quòd finis est omnium hujus vitæ malorum.

Uxor loquax, si proba ferenda. XXII.

Uxoris linguam, si frugi est, ferre memento :
Namque malum est non velle pati, nec posse tacere.

In amicis leviuscula quædam vitia ferenda sunt, si alioqui probi fuerint : velut in uxore, si paulò sit loquacior aut linguæ procacioris, ferendum est, si alioqui pudica est, & *frugi*, hoc est, suo fungens officio, maximè, quod linguæ morbus ei sexui peculiaris est. Malus est is qui nihil vitii ferre potest in aliis, præsertim cùm res facilis sit tacere. Sic enim uxor desinet obgannire, si nihil respondeas, quemadmodum solitus est *Socrates*.

Pietas erga parentes. XXIII.

Æquâ diligito charos pietate parentes :
Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Pietas, amor, & cultus est erga parentes, patriam, Deum, & siquis loco parentum est. Quidam veluti legibus coacti colunt parentes, non ex animo. *Dilige parentes*

s charos pietate non ægrâ (ut vulgò legitur) id eſt, non [?]oactè neq; gravatim, ſed promptè & alacriter : Et, ſi [q]uid inciderit diſſidii inter parentes, ità alteri obſe-[q]uaris, ut alterum non offendas, ſed pietas tua careat [o]mni moleſtiâ.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. IV. PRÆFATIO.

SEcuram quicunque cupis traducere vitam,
Nec vitiis hærere animum, quæ moribus obſunt;
Hæc præcepta tibi ſemper relegenda memento :
Invenies aliquid in quo te utare magiſtro.

Et hoc procœmium eſt quarti libri. Si vis eſſe liber ab omnibus vitiis, & nullius mali conſcius vivere, hæc ſemper habeas præ manibus, in quibus aliquid invenies in quo teipſo magiſtro poſſis uti, hoc eſt, ut ipſe regas ac modereris vitam t[u]am, adjutus his præceptis.

Divitiarum contemptus. I.

Deſpice divitias, ſi vis animo eſſe beatus :
Quas qui ſuſpiciunt, mendicant ſemper, avari.

Non jubet abjicere divitias, ſed non magni facere : etenim qui eas *ſuſpiciunt*, hoc eſt, mirantur aut magni faciunt, dum non audent uti quæ poſſident, & ſemper aliquid accumulant, *ſemper mendicant*, hoc eſt, egeni ſunt.

Vivere ad naturam, optimum. II.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,
Si contentus eo fueris quod poſtulat uſus.

Si metiaris ſumptus uſu, hoc eſt, neceſſitate, non ambitione, neque voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ, quæ paucis contenta eſt, cùm cupiditates immenſum deſiderant.

Res ratione regendæ. III.

Cùm ſis incautus, nec rem ratione gubernes,
Noli fortunam, quæ non eſt, dicere cæcam.

Si res malè tibi ſuccedant tuâpte negligentiâ, nè conferas culpam in Fortunam, & illam *cæcam* appelles, cùm tu ipſe magis parùm proſpexeris. Poteſt accipi b[?]a [?]

(*qua non est*) id est, quæ nulla est, fingunt enim mortales hanc Deam, cùm nulla sit: aut, *quæ non est*, subaudi *cæca*.

Amor pecuniæ ad usum. IV.

Dilige denarii, sed parcè dilige, formam;
Quam nemo sanctus nec honestus captat habere.

Amare pecuniam ad usum, prudentis est: amare ut formâ pascas oculos, avari ac dementis. Denarium volunt omnes; formam soli mali captant.

In valetudine ne opibus parcas. V.

Cùm fueris locuples, corpus curare memento:
Æger dives habet nummos, sed non habet ipsum.

Cum agitur corporis valetudine, nè tum parcas divitiis tuis. Etenim qui morbo non succurrit, ne minuat pecuniam, is habet quidem nummos, at seipsum non habet; cum malè valeat. Mavult nummos esse salvos quam seipsum; & illis frui quam seipso. Fortasse pro *sed*, legendum *se*.

Castigatio paterna ferenda. VI.

Verbera cùm tuleris, discens aliquando, magistri,
Fer patris ingenium, cùm verbis exit in iram.

Vapulâsti puer à præceptore cum disceres literas: multò magis ferre convenit cùm pater te verbis objurgat. Tulisti literatoris tyrannidem multò severiorem; feras & patris imperium, qui etiam cùm irascitur, tamen à verberibus temperat.

Certa & utilia agenda. VII.

Res age quæ prosunt: rursus vitare memento,
In queis error inest, nec spes est certa laboris.

De quibus dubitas, ea nè feceris. Age illa ex quibus certa speratur utilitas. Rursus, in quibus falli possis, & incertum est profutura sint an nocitura, ab iis abstineas.

Libenter donandum. VIII.

Quod donare potes, gratis concede roganti:
Nam rectè fecisse bonis, in parte lucrorum est.

Dona libenter, si quid potes, nam lucrum est, non damnum, quòd contuleris in bonos: & beneficium dando accepit qui digno dedit. Reddit enim cum fœnore quòd probo viro benefeceris.

Suspicio

Suspicio ſtatim expendenda. IX.

Quod tibi ſuſpectum eſt, confeſtim diſcute quid ſit;
Namque ſolent, primò quæ ſunt neglecta, nocere.

Quæ ſuſpicionem habent mali, ea noli negligere; ſed ſtatim examina & exquire cujuſmodi ſint. Nam initiis facillimè medeberis, ſi quid mali ſit: at neglecta creſcunt, & maxime lædunt poſtea. Veluti ſi ſuſpicaberis amicum alieniore eſſe in te animo, noli negligere quid ſibi velit, ſed excute unde hoc natum ſit: &, ſiquid eſt, ſtatim occurre naſcenti malo.

Venus abſtinentiâ cohibenda. X.

Cùm te detineat Veneris damnoſa voluptas,
Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica eſt.

Cave ne duplices morbum tuum; unus enim utcunq; fertur, duo ſimul ferri non poſſunt. Amare damnoſa res, damnoſa gula; quòd ſi pariter utroq; labores malo, ſupereſt ut mox ad egeſtatem redigaris. *Gulam* vocat ſtudium exquiſitorum ciborum, eamq; dicit ventris amicam, quòd per eam venter ſaginatur, res & fama decreſcit.

Homo malus, fera peſſima. XI.

Cùm tibi proponas animalia cuncta timere,
Unum præcipio tibi plus hominem eſſe timendum.

Cùm tuâ ſponte putas, omnes feras eſſe timendas, meo præcepto unum animal maximè timebis, nempe Hominem. Nam nulla bellua magis homini nocet, quàm homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda. XII.

Cùm tibi prævalida fuerint in corpore vires,
Fac ſapias; ſic tu poteris vir fortis haberi.

Si natura dedit vires corporis, non ſtatim vir fortis eris, niſi adjunxeris ingenii vim, hoc eſt, ſapientiam, quâ corporis robore rectè utaris.

Amicus cordis medicus. XIII.

Auxilium à notis petito, ſi fortè laboras:
Nec quiſquam melior medicus quàm fidus amicus.

Corporis morbos aperi medico, animi morbos aperi fideli amico. Ille pharmacis ſanat, hic verbis. Aliter, Siquid

quid morbi inciderit, magis amicum accerse quàm medicum.

Sacrificium, spiritus dejectus. XIV.

Cùm sis ipse nocens, moritur cur victima pro te?
Stultitia est, morte alterius sperare salutem.

Veteres credebant expiari scelus commissum mactati pecude, quæ nihil commiserat, & pro alieno pecca[...] innocens dabat pœnas, cùm is qui peccavit po[...] mactari debuit quàm victima. Stultè autem sperabant alienam mortem sibi saluti fore, cum sua quemq; mala de suo dependere oportet.

Amicus ex moribus deligendus. XV.

Cùm tibi vel socium vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Amicus quem velis adjungere, non æstimandus est è censu, sed ex moribus. Idem oportet fieri in Uxoribus.

Avaritia vitanda. XVI.

Utere quæsitis opibus, fuge nomen avari:
Quò tibi divitias, si semper pauper abundas?

Frustrà parâsti divitias, si partis uti non audes, & inter magnas opes vivis inops. Nihil enim refert habere, si quæ habes nihilo plùs tibi prosunt quàm ea quæ non habes.

Voluptas inimica famæ. XVII.

Si famam servare cupis, dum vivis, honestam,
Fac fugias animo quæ sunt mala gaudia vitæ.

Si cupis honestam tueri famam, noli amare voluptates inhonestas, nempe gulæ, libidinis & similium.

Senem etiam delirum nè irriseris. XVIII.

Cum sapias animo, noli ridere senectam:
Nam quicunque senet, puerilis sensus in illo est.

Cùm per ætatem vigeat ingenium tuum & animi vis, noli deridere senectutem, quæ minùs animo valeat. Desipit enim omnis senex, & ad puerilem stultitiam redit. Ætatis igitur vitium ferendum, non ridendum est.

Opes fluxæ, ars perpetua. XIX.

Disce aliquid, nam cum subitò fortuna recessit,
Ars remanet, vitamque hominis non deserit unquam.

Opes

Opes ſæpenumero ſubita fortuna eripit homini, veluti incendio, ferro, bello, naufragio: verum ars eripi non poteſt. Hæc itaque certiſſima poſſeſſio eſt, quæ ſemper & ubique te poſſit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

Omnia perſpicito tacitus quæ quiſque loquatur:
Sermo etenim mores & celat, & indicat idem.

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis, quam illius oratio: hoc eſt certiſſimum animi ſpeculum. Igitur ſi vis hominem cujuſmodi ſit cognoſcere, perpende tecum qualis ſit illius oratio. Sermo indicat mores hominis, ſi loquatur ex animo; & celat idem, ſi vel taceat, vel diſſimulanter loquatur.

Ars uſu juvanda. XXI.

Exerce ſtudium, quamvis perceperis artem:
Ut cura ingenium, ſic & manus adjuvat uſum.

Ut evaneſcunt diſciplinæ, niſi exercitatione confirmes: ſic artificium opere confirmandum erit, nè excidat.

Vitæ contemptus. XXII.

Multum nè cures venturi tempora lethi:
Non metuit mortem qui ſcit contemnere vitam.

Si vis liber eſſe à metu mortis, diſce vitam non magni facere. Et (quemadmodum eleganter docet *Ariſtoteles*) nullius rei jucunda fruitio eſt, niſi quam aliquo modo contempſeris.

Diſcendum & docendum. XXIII.

Diſce, ſed à doctis; indoctos ipſe doceto.
Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.

Diſce non à quovis, ſed ab his qui poſſunt docere. Rurſum, quod ab aliis didiceris, id aliis imperti. Utilium enim rerum ſcientia non eſt premenda, ſed per manus tradenda.

Bibendi ratio. XXIV.

Hoc bibe quod proſit, ſi tu vis vivere ſanus:
Morbi cauſa mali eſt homini quandoque voluptas.

Ne [illegible]ris ſupra vires. Brevis enim illa bibendi voluptas ſæpenumero conciliat homini moleſtum & diutinum morbum.

Nè

Ne damnes quod probaveris. XXV.

Laudâris quodcunque palàm, quodcunque probâris,
Hoc vide nè rursum levitatis crimine damnes.

Levis & inconstans videberis, si quod aliquando coram multis laudâris, idem postea damnes. Quod si mutasti sententiam, fac sileas. Fortasse pro *vide* legendum est *fuge*. *Crimine*, id est suspicione & cum vituperio.

Circumspectus utrâque fortunâ esto. XXVI.

Tranquillis rebus quæ sunt adversa timeto :
Rursus in adversis melius sperare memento.

Nè securus sis cùm fortuna tranquilla est, sed tempestatem cave. Rursus cùm fortuna sævit, animum sustine spe melioris fortunæ, quæ successura sit. In secundis rebus timenda sunt adversa, nè sis supinus; in adversis speranda sunt lætiora, ne deficias animo.

Studio crescit sapientia. XXVII.

Discere nè cessa ; curâ sapientia crescit :
Rara datur longo prudentia temporis usu.

Juxta *Solonis* sententiam oportet senescere semper aliquid addiscentes. Nam (*rara*) hoc est, singularis & eximia prudentia contingit (*longo usu*) id est, diuturnâ experientiâ ætatis. Quanquam mihi magis probatur hic ut sit sensus ; semper disce ; studio crescit sapientia. Nam pauci sunt qui prudentes evadunt experientiâ rerum ; vel quia paucis contingit diu vivere, vel quia complures stultitiam non exuunt hâc vitâ. Certissima ac brevissima ad sapientiam via est doctrina.

Parcè laudandum. XXVIII.

Parcè laudato : nam quem tu sæpe probâris ;
Una dies, qualis fuerit, monstrabit amicus.

Nè laudes amicum effusiùs cujus non feceris periculum : siquidem ille sæpius abs te laudatus, uno aliquo die declarabit alium fuisse se quàm tu prædicâras.

Discere nè pudeat. XXIX.

Nè pudeat, quæ nescieris, te velle doceri
Scire aliquid laus est, culpa est nil discere velle.

Quidam stulto quodam pudore malunt semper nescire, quàm

quàm semel discere, cùm scire pulchrum sit, & pudendum nihil velle discere. Ergo honestum velle.

Rebus utendum ad sobrietatem. XXX.

Cum Venere & Baccho lis est, sed juncta voluptas:
Quod lautum est animo complectere, sed fuge lites.

Excerpe quod inest boni: fuge quod adjunctum est mali. Exhilarat potatio, discutit curas; utere hâc commoditate: rursus ebrietas incitat ad jurgia; hoc cave. Item Venus delectat, sed habet sua jurgia: Ama igitur absque dissidiis.

Tristibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demisso tacitos animo vitare memento:
Qua flumen placidum est, forsan latet altius unda.

Tristes ac tacitos vitato: videntur enim aliquid magni mali moliri: quemadmodum cavendum est flumen eâ parte quâ tranquillum est, nam illud profundissimum esse solet. Ita *Cæsar* magis metuebat *Brutum* & *Cassium*, pallidos ac tacitos, quàm *Antonium* ebrium.

Sors sorti conferenda. XXXII.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum:
Alterius specta, quo sit discrimine pejor.

Quoties tædet te tuæ sortis, confer eam cum aliorum fortunâ; & videbis te nihil pejorem, hoc est, infeliciorem multis.

Ultra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes, id tenta: nam litus carpere remis,
Tutius est multò, quàm v[illegible]um tendere in altum.

Aggredere tuta magis quàm magna. Tutius enim multò navigare juxta litus, ac remis uti, quàm passis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus favent venti fortunæ.

Cum justo iniquè non contendendum. XXXIV.

Contra hominem justum pravè contendere noli:
Semper enim Deus injustas ulciscitur iras.

(*Noli pravè*) hoc est, malitiosè & datâ operâ, ac perve[illegible]ontendere cum homine justo. Nam Deus nunqu[illegible]oc relinquit inultum.

Fortuna utraque æquè ferenda. XXXV.

Ereptis opibus noli tu flere querendo :
Sed gaude potius, tibi quum contingit habere.

i divitiæ contingant, gaude ; si ereptæ fuerint, noli te cruciare, sed tunc utere Philosophiâ. Neque enim tantum boni habent, ut sit admodum dolendum si pe rierint ; neq; rursus tantum mali, ut non sint liber ter accipiendæ, si fortè contigerint. Constat carme esse depravatum. Arbitror legendum, *Noli mœre querendo.* Porrò, *querendo* non est à *quæro*, sed à *quer* deponenti verbo.

Ab amico quid ferendum. XXXVI.

Est jactura gravis, quæ sunt, amittere damnis :
Sunt quædam quæ ferre decet patienter amicum.

Si verbulo lædat amicus, ferendum est : At damn rerum nemo potest æquo animo ferre. In his igitur cavendum nè lædamus amicum.

Tempori non confidendum. XXXVII.

Tempora longa tibi vitæ promittere noli :
Quocunque ingrederis, sequitur mors corporis umbra.

Nemo potest sibi longævitatem promittere, cùm mors hominem, quocunque eat, non aliter insequatur quàm umbra corpus. Fortasse legendum, *corpus ut umbra.*

Deus quibus placandus. XXXVIII.

Thure Deum placa, vitulum sine crescat aratro :
Ne credas placare deum, dum cæde litatur.

Non gaudet deus morte pecudum, ergo thure litandum est illi, hoc est, re innoxiâ & minimi sumptûs. At hodie pleriq; Christianorum, licèt apud hos sublatus sit mos immolandi pecudes, tamen Deum ac divos sibi tantùm non devinctos esse putant, si eis gemmas, aurum, argentum, serica suspenderint, vel osten tanda tantùm, vel in luxum paucorum vertenda : immemores, hæc semper à sanctis fuisse contempta, &, si forte obtigerint, in egentium usus fuisse e...

A potentioribus læsus dissimula. XXXI...

Cede locum læsus fortunæ, cede potenti :
Lædere qui potuit, prodesse aliquando valebit.

Qui

Qui rem habet cum proceribus, quoniam prodesse possunt in multis; necesse est ut aliquandò musset injurias, id est, tacitus ferat. Lædunt enim aliquando potentes, & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere ut postea per illos suis prodesse possit. Nam si resistens reddiderit eos hostes, nec sibi, nec suis prodesse poterit.

Castiga teipsum. XL.

Cùm quid peccâris, castiga te ipse subindè:
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.

Ubi senseris te alicubi peccâsse, statim pœnas sumito de teipso, & noli tibi ignoscere; teipsum objurga, tibi ipsi laboris aliquid indicito. Nam ut in sanandis vulneribus dolor dolore sanatur; (si quidem, nè doleat vulnus, infundis acria quæ mordent) sic ista reprehensio, tametsi amara est, tamen medetur vitio animi.

Amicus mutatus non vituperandus. XLI.

Damnâris nunquam post longum tempus amicum:
Mutavit mores; sed pignora prima memento.

Si is cum quo tibi fuerit diutina consuetudo fortè mutatis moribus alius esse cœperit, hoc debes tribuere veteri necessitudini, nè vituperes eum, etiamsi non est dignus qui ametur.

Beneficiis collatis attende. XLII.

Gratior officiis, quo sis magè charior, esto:
Ne nomen subeas, quod dicunt, officiperdæ.

Ut sis charus omnibus, esto gratus (*officiis*) id est, beneficiis & benemeritis. Invisum enim apud omnes est nomen *Officiperdæ*. Sic enim vocant eum in quem collocatum officium perditur. Nihil enim tam perit atque id quod confertur in ingratum.

Suspicionem tolle. XLIII.

Suspectus cave sis, nè sis miser omnibus horis:
Nam timidis & suspectis aptissima mors est.

Qui sibi fingit periculum, is nunquam non miser vivit. Nihil igitur huic aptius quàm mors, quandoquid[illegible] potest jucundè vivere. *Suspectus* hic accipitu[illegible]e pro suspicioso.

C 3 Hu-

Humanitas erga servos. XLIV.

Cùm famulos fueris proprios mercatus in usus;
Ut servos dicas, homines tamen esse memento.

Sic utere servis tuis, licet empti sint, ut memineris homines esse, non pecudes. Quod empti sunt, fortunæ fuit; quòd homines sunt, in hoc tibi sunt pares.

Occasionem rei commodæ nè prætermittas. XLV.

Quàm primùm rapienda tibi est occasio prima;
Ne rursus quæras quæ jam neglexeris antè.

Occasio, quam ante dixit frontem habere capillatam, statim est arripienda; nè si se subduxerit, frustra quæras postea, quam prius contempseras.

Non lætandum repentino malorum obitu. XLVI.

Morte repentinâ noli gaudere malorum:
Felices obeunt, quorum sine crimine vita est.

Si mali subitò moriuntur, dolendum magis est quam gaudendum. Gaudendum potiùs in morte bonorum, quorum mors felix est. Vel sic, si videris malos subitò tolli, noli gaudere. Contingit idem bonis & innocentibus, ut intelligas hoc casu accidere, non vindicta numinis.

Pauper simulatum vitet amicum. XLVII.

Cùm conjux tibi sit, nec res, & fama laboret;
Vitandum ducas inimicum nomen amici.

Si pauper habueris uxorem quæ laboret famâ, hoc est, de quâ homines malè loquuntur (*ducas*) id est, existimes, nomen amici vitandum esse, utpote inimicum famæ tuæ: videberis enim prostituere uxorem hoc prætextu: & hoc nomine divites pauperum uxores captant. Tametsi potest & alius esse sensus, nimirum hic; Si sit tibi uxor re satis lautâ famâque secundâ, noli te dare in familiaritatem potentum, nè quid labis uxori tibique contrahas,

Juge studium. XLVIII.

Cum tibi contigerit studio cognoscere multa,
Fac discas multa, & vites non velle docere.

Quò plura didiceris, hòc plura stude cognosc[illegible] e videaris indocilis ullius rei.

Brevitas

Brevitas memoriæ amica. XLIX.

Miraris verbis nudis me scribere versus?
Hos brevitas sensûs fecit conjungere binos.

Sententia nudis verbis explicanda: melius enim meminimus quæ brevia sunt. Idcirco nudis verbis singula præcepta singulis Distichis complecti voluit, ut apertior esset & brevior.

Dicta Sapientum, è GRÆCIS, *ut habetur, à nescio quo Græculo utcunque collecta, vel confic̄ta potius;* Erasmo *interprete.*

Periandri Corinthii.

Omnibus placeto.
Periculosa temeritas.
Semper voluptates sunt mortales, honores autem immortales.
Amicis adversâ fortunâ utentibus idem esto.
Lucrum turpe, res pessima.
Infortunium tuum celato, nè voluptate afficias inimicos.
Veritati adhæreto.
Violentiam oderis.
Voluptati tempera.
Pietatem sectare.
A vitiis abstine.
Supplicibus misericors esto
Sapientum utere consuetudine.
Bonos in pretio habeto.
Probrum fugito.
Ea facito quorum non possit pœnitere.
Quod justum est imitare.
Benemeritos honora.
Calumniam oderis, (um.
Cùm erràris, muta consili-
Omnibus teipsum præbe
Magistratus metue.
Quicquid promiseris facito
Age quæ justa sunt.
Principibus cede.
A jurejurando abstine.
Laudato honesta.
Beneficium repende.
Bona res quies.
Liberos institue.
Litem oderis.
Audi quæ ad te pertinent.
Responde in tempore.
Nè cui invideas.
Oculos moderare.

 Spem

Spem foveto.
Affabilis esto.
Diuturnam amicitiam custodi.
Concordiam sectare.
Nè loquaris ad gratiam.
Nè tempori credideris.
Nè quavis de re doleas.
Seniorem reverere.
Parcito tanquam immortalis.
Sperato tanquam mortalis.
Ne efferaris gloriâ.
Cede magnis.
Mortalia cogita.
Nè prior injuriam facias.
Mortuum nè rodito.
Consule inculpatè.
Teipsum nè negligas.
Mortem oppete pro patria.
Ex ingenuis liberos crea.
Arcanum cela.
Opportunitatem expecta.
Largire cum utilitate.
Dolorem fuge.
Amicis utere.
Delecta amicos.

Biantis.

In speculo teipsum contemplare & si formosus apparebis, age quæ deceant formam: sin deformis, quod in facie minus est, id morum pensato pulchritudine.

De numine nè malè loquere, quid sit autem ausculta.

Audito multa, loquere pauca.

Priùs intellige, & deinde ad opus accede.

Nè ob divitias laudâris virum indignum.

Persuasione cape, non vi.

Compara in adolescentia quidem modestiam, in senectute verò sapientiam.

Pittaci Mytilenæi.

Quæ facturus es, ea nè prædixeris: frustratus enim rideberis.
Depositum redde.
A familiaribus in minutis rebus læsus, feras.
Amico nè maledixeris.
Uxori dominare.
Quæ feceris parentibus, ea à liberis expecta.
Desidiosus nè esto.
Nè contende cum parentibus, etiamsi justa dixeris.
Ne geras imperium, priusquam parere didicisti.
Infortunatum nè irriseris.
Quæ fieri non possunt, cave nè concupiscas.
Nè festinaveris loqui.
Nosce teipsum.

Ante

Ante omnia venerare numen.
Parentes reverere.
Voluptatem coerce.
Inimicum nè putes amicũ.
Inter amicos nè sis judex.
Ne lingua præcurrat mentem.
Legibus pare.
Nè quid nimis.
Audito libenter.
Inimicitiam solve.
Uxorem ducito ex æqualibus; ne, si ex ditioribus duxeris, dominos tibi pares non affines.

Cleobuli Lindii.

Nè sis unquam elatus.
Libros evolve.
Justè judicato.
A maledicentia temperato.
Parentes patientiâ vince.
Inferiorem nè rejicias.
Nè teipsum præcipites in Discrimen.
Res amici diligas & perinde serves ac tuas.
Quod oderis, alteri ne feceris.
Nè cui miniteris: est enim muliebre.
Citiùs ad infortunatos amicos quam fortunatos proficiscere.
Lapis auri index, aurum hominum.
Mendax calumnia vitam corrumpit.
Mendaces odit quisquis prudens ac sapiens.
Domûs curam age.
Liberos tibi charissimos erudi.
Bonis benefacito.
Suspicionem abjicito.
Beneficii accepti memento
Aliena nè concupiscas.
Voto nihil pretiosius.

Chilonis Lacedæmonii.

Nosce teipsum.
Temperantiam exerce.
Tempori pare.
Multitudini place.
Moribus probatis esto.
Oderis calumnias.
Nè cui invideas mortalia.
Turpia fuge.
Justè rem para.
Sapientiâ utere.
Nè quid suspiceris.
Nè fueris onerosus.

Solonis Athenienſis.

Deum cole.
Amicis succurre.
Veritatem sustineto.
Legibus pareto.

Ira-

Iracundiæ moderare.
Malos odio prosequitor.
Parentes reverere.
Nemini invideto.
Nè jurato.
Cogita quod justum est.
Virtutem laudato.

Thaletis Milesii.

Principem honora.
Similis tui sis.
Quod adest, boni consulito.
Gloriam sectare.
Pacem dilige.
Susurronem ex ædibus ejice.
Amicos probato.
Nemini promittito.
A vitiis abstineto.
Vitæ curam age.
Laudatus esto apud omnes.

Dicta Sapientum ex Ausonio: *Atque in his extrema sententia ferè semper est gemina, & disticho comprehenditur.*

PERIANDRI, Carmine Phaleucio.

NUnquam discrepat utile à decoro.
Idem est, Nihil utile quod non est honestum.
Plus est sollicitus magis beatus.
Id est, Quò quisquam divitior, hoc magis sollicitus vivit.
Mortem optare malum, timere pejus.
Miser est, qui tædio vitæ mortem optat; sed miserior qui semper timet mortem.
Faxis ut libeat, quod est necesse.
Quod necesse est facere, fac ut libenter facias.
Multis terribilis, caveto multos.
Quem multi timent, is multos timeat necesse est.
Si fortuna juvat, caveto tolli.
Si fortuna tonat, caveto mergi.
Nè extolleris fortunæ prosperitate: in rebus adversis nè frangaris animo.

BIANTIS, Carmine Heroico.

QUænam ſumma boni? Mens quæ ſibi conſcia recti.

Id eſt, quid optimum? Animus bene ſibi conſcius.

Pernicies homini quæ maxima? Solus homo alter.

Id eſt, homini maxima pernicies eſt ab homine.

Quis dives? Qui nil cupiat. Quis pauper? Avarus.

Dives eſt, non qui multa poſſidet, ſed qui ſuâ ſorte contentus eſt. Avarus omnis pauper eſt, qui, quod habet, non habet.

Quæ dos matronis pulcherrima? Vita pudica.

Mulier etiam pauper indotata non eſt, ſi caſta eſt.

uæ caſta eſt? De quâ mentiri fama veretur.

O Caſta non eſt, de quâ fama turpiter loquitur.

Quod prudentis opus? Cum poſſit, nolle nocere.

Quid ſtulti proprium? Non poſſe, & velle nocere.

Proprium prudentis eſt, etiam cum poſſit, nolle tamen ulciſci. Malus, etiam cum non poſſit, optat tamen lædere.

PITTACI, Carmine Iambico Trimetro.

LOqui ignorabit, qui tacere neſcit.

Ejuſdem eſt artis, rectè tacere, & rectè loqui.

Bono probari malo quàm multis malis.

Non refert quàm multi laudent te, ſed quales: nam ab improbis laudari, vituperari eſt.

Demens ſuperbis invidet felicibus.

Stultitiæ eſt cruciari felicitate maiorum quaſi in vulgaribus bonis ſit ſita felicitas.

Demens dolorem ridet infelicium.

Æquè ſtultum eſt gaudere calamitate malorum, quaſi non antè fuerint infelices.

Pareto legi quiſquis legem ſanxeris.

Quod aliis præſcripſeris, ipſe ſervato.

Plures amicos re ſecunda compares;
Paucos amicos rebus adverſis probes.

Proſpera fortuna conciliat multos amicos; at reflante fortunâ pauci manent, ſed ſinceri.

CLEO-

CLEOBULI, Carmine Asclepiadeo.

QUantò plus liceat, tam libeat minùs.
Quò potentior res, hoc magis cave ne quid pecces: & quò plus tibi permittunt homines ob principatum, hòc ipse minus permittas tibi.

Fortunæ invidia est, immeritus miser.
Cum bonis malè est, fortunæ imputatur, cùm *ea* sæpe magnatum sit culpa.

Felix criminibus nullus erit diu.
Felicitas male parta non est diuturna.

Ignoscas aliis multa, nihil tibi.
In alios lenis esto, in teipsum severus.

Parcit quisque bonis, prodere vult bonos.
Qui bonos viros tradit in manus bonorum, is servat, non perdit quod prodit. Quanquam suspicor legendum.

Parcit quisque bonis, prodere vult malos.
Ut sit sensus, qui malos ac nocentes afficit supplicio, is miseretur bonorum & innocentium, quos ab horum violentiâ liberat. Et (*quisq;*) positum est pro (*quisquis*)

Majora meritis gloria non datur:
Turpis sæpe datur fama minoribus.
Laus parentum non tribuitur posteris: at probra parentum sæpe objiciuntur liberis.

CHILONIS, Carmine Choriambico ex Choriambis tribus & Amphibracho: videtur Sotadicum.

NOLO minor me timeat despiciatve major.
Sic est moderanda vitæ ratio, ut nec inferioribus sis formidini, quod est tyrannicum; nec superioribus contemptui, quod est abjectæ fortunæ.

Vive memor mortis, immemor ut sis salutis.
Sic fuge turpia, quasi hodie moriturus: sic cura honesta studia, quasi semper victurus. Quanquam hic versus depravatus est; suspicor ità legendum,
Vive memor mortis, ut sis memor & salutis. Aut sic

Vive

Vive memor mortis, nè sis immemor & salutis.
Tristia cuncta exuperes aut animo, aut amico.
In rebus adversis, aut amici consuetudine pelle mœrorem, aut animo te sustine.
Tu bene si quod facias, non meminisse fas est.
Benefacta tua prædicent alii.
Grata senectus homini, quæ parilis juventæ.
Illa juventus gravior, quæ similis senectæ.
Florida senecta simillima est adolescentiæ: morosa juventus simillima est senectuti.

SOLONIS, Carmine Trochaico.

DICO *tunc vitam beatam, fata cùm peracta sunt.*
Nemo beatus, nisi qui feliciter diem obierit.
Par pari jugato conjux, dissidet quod impar est.
Firmissima est amicitia quæ inter pares coiit.
Non erunt honores unquam fortuiti muneris.
Honor verus virtutis est præmium, non munus fortunæ.
Clàm coarguas propinquum, sed palàm laudaveris.
Amicum laudato palàm, sed errantem occultè corripe.
Pulchrius multò parari, quàm creari nobilem.
Clarior est nobilitas quam ipse tuis virtutibus tibi paràris, quàm quæ ex majorum imaginibus contingit.
Certa si decreta sors est, quid cavere proderit?
Sive sunt incerta cuncta, quid timere convenit?
Si fatum vitari non potest, quid prodest præsciisse? Sin incertum, stultum est timere, quod an eventurum sit nescias.

THALETIS, Versu Pentametro.

TUrpe quid ausurus te sine teste time.
Quod apud alium puderet facere, nè solus quidem ausis facere, veluti teipso teste.
Vita perit, mortis gloria non moritur.
Etiam post mortem vivit gloria benefactorum.
Quod facturus eris, dicere sustuleris.
Sile, si quid est in animo facere, nè quis impediat.

Crux

Crux est, si metuas, vincere quod nequeas.
Auget sibi molestiam qui timet quod vitari non potest.

Cum verè objurgas, sic, inimice, juvas.
Præstat verè carpi ab inimico, quàm falsè laudari ab amico.

Nil nimium satis est; nè sit & hoc nimium.
Nè quid nimis; nam modus omnibus in rebus est optimus.

Sequuntur *Mimi Publiani*, ab *Erasmo* castigati & elucidati.

ERASM. ROTEROD. Lectori, *S. D.*

IN hos depravatissimè scriptos reperi Commentariolos longè prodigiosiores quàm in Catonem; *qui neque cœlum neque terram attingerent, & tamen accuratissimè depictos, ceu rem sacram. O Seculum illud infelix! Sunt plerique Senarii Iambici, sed* Latinæ *Comœdiæ libertatem non fugientes: siquod diversum genus inciderit, annotabimus. Cœterùm, qui scire volet à quàm portentosis mendis hos* Mimos *vindicaverimus, is conferat cum iis quos ante nostram editionem habebant vulgati Codices. Vale, Lector, & fruere.*

ALienum est quicquid optando evenit.
Sensus est, id quod nostro studio paratur verè nostrum est: quod votis contingit, alienum est; nempe quod fortuna possit arripere.

Ab alio expectes, alteri quod feceris.
Qualis fueris in alios, tales illi futuri sunt in te.

Animus

Animus vereri qui scit, scit tutò aggredi.
Qui intellexit periculum, is novit cavere periculum; temeritas autem rem periculosè aggreditur, quia nescit timere.

Auxilia humilia firma consensus facit.
Concordia fortia facit etiam quæ sunt imbecilla; contrà, Discordia maximas opes debilitat.

Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.
Nobis in manu est, incipere amare: ubi cœperis, jam illi servus es, nec potes excutere cùm velis.

Aut amat, aut odit mulier: nihil est tertium.
Mulier nimis est vehemens in utramque partem, animal affectibus obnoxium. Quanquam hujusmodi viros etiam non paucos reperias, nimis in utramque partem vehementes.

Ad tristem partem strenua suspicio.
Qui parùm sunt felices, magis laborant suspicione. Vel sic, Suspicio plerumque vergit in partem deteriorem. *Strenua* hic citam ac propensam significat.

Ames parentem, si æquus est; si aliter, feras.
Bonum parentem ama, difficilem tolera, vel ob hoc quia pater est. *Æquus* dixit pro commodo & humano.

Aspicere oportet quod possis deperdere.
Serva quod nolis perire: Oculus autem, hoc est, præsentia Domini optima rei custos.

Amici vitia si feras, facis tua.
Tibi imputabitur quicquid peccat amicus, cùm non admoneas.

Aliena homini ingenuo acerba est servitus.
Aliis servire durum est, si quis liber sit natus, & aliis imperare solitus.

Absentem lædit cum ebrio qui litigat.
Mens enim ebrii non adest, cum qua loquendum est: Itaque perinde est ac si non adesset ipse.

Amans iratus multa mentitur sibi.
Multa enim constituit in animo, quæ non præstat postea.

Egone illam? quæ me; quæ illum; Terent.

Avarus

Avarus ipse miseriæ causa est sua.

Nam suâ sponte & volens pauper est.

Amans quid cupiat scit; quid sapiat, non videt.

Amans sine judicio cupit, nec expendit salubre sit an perniciosum id quod cupit.

Amans, quod suspicatur vigilans, somniat.

Qui amant ipsi somnia fingunt, & inani spe sibi blandiuntur.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Tristia facilè sparguntur in vulgus; quæ recta sunt & honesta vix creduntur:

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

Amor non potest subitò viquc expelli, sed paulatim potest elabi.

Ab amante lachrymis redimas iracundiam.

Amans iratus lachrymis placatur.

Apertè mala cùm est mulier, tùm demum est bona.

Fucatum & fraudulentum animal est mulier, eáque minime noxia cùm palàm est mala. Indicat nullam esse bonam.

Avarum facilè capias, ubi non sis idem.

Avarum non potest ferre avarus. Vel facile fallas avarum, nisi sis idem quod ille est, avarus & ipse.

Amare & sapere vix deo conceditur.

Non est ejusdem, amare & sanæ mentis esse. Perindè quasi velis cum ratione insanire, quemadmodum habet *Terentius*.

Avarus, nisi cùm moritur, nihil rectè facit.

Etenim cùm moritur, tum demum permittit alios suis opibus frui.

Astutè dum celatur, se ætas indicat.

Senectus celari non potest. Nisi fortè sic legendum est, *Astu crimen celatur, ætas indicat.* Tempus enim aperit omnia.

Avarus damno potius quàm sapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, sed is qui magni facit pecuniam.

Avaro quid mali optes, nisi ut vivat diu?
Proptereà quòd miserrimè vivat. Summum igitur malum optat avaro, qui optat diutinam vitam.

Animo dolenti nihil oportet credere.
Quamdiu doles, ne quid tibi ipsi fidas; nihil enim ani suadet dolor; expecta donec residet ægritudo, tum statue quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis, nostrum aliis, placet.
Suæ quemque sortis pœnitet; Aliena miramur verbis duntaxat; cæterum si ad rem ventum sit, pauci velint cum aliis commutare.

Amare juveni fructus est, crimen seni.
Amor voluptas est in juvene, scelus in sene, non voluptas.

Anus cùm ludit, morti delicias facit.
Anum vicinam morti non deçet lusus: videtur enim mortem delectare velle.

Amoris vulnus idem qui sanat facit.
Desiderii vulnus sanat idem qui facit, si sui copiam facit: Allusit autem ad *Telephi* fabulam.

Ad pœnitendum properat, cito qui judicat.
Nè statim pronuncies: nam præcipitati judicii sæpe pœnitet.

Amicos res opimæ parant, adversæ probant.
Et hoc carmen depravatum est: Fortè sic legendum, *Amicum opimæ res parant, tristes probant*: Secunda fortuna conciliat amicos, adversa explorat ficti sint an veri.

Aleator quanto in arte est melior tanto est nequior.
Hoc est carmen Trochaicum. In mala re quo magis excellis, tantò sceleratior es: veluti miles quò melior est hoc vir nequior.

Arcum intentio frangit, animum remissio.
Arcus frangitur si nimium tendas. Animi vires augentur exercitatione, otio franguntur.

Bis est gratum, quòd opus est, ultro si offeras.
Beneficium precibus extortum, magnam gratiæ partem perdidit; quod ultrò oblatum est, id bis gratum.

 Bene-

Beneficium dare qui nescit, injustè petit.

Non debet uti beneficiis aliorum, qui ipse nemini benefacit.

Bonum est, fugienda aspicere alieno in malo.

Idem *Plautus, Feliciter sapit qui alieno periculo sapit.* Quid tibi sit fugiendum, id discas non tuo malo; sed ex aliorum malis exemplum sumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere est.

Felicius est dare quàm accipere; perdit enim libertatem quisquis utitur alterius beneficio.

Bona nemini hora est, ut non alicui sit mala.

Nulla fortuna secunda est, quæ non alicujus malo contingat.

Bis cuique mori est, alterius arbitrio mori.

Mortem naturalem æquiore animo ferunt homines; adactam gravius.

Beneficia plura recipit qui scit reddere.

Ingratis nemo plura committit; quos experimur gratos, in hos majora conferimus.

Bis peccas, cum peccanti obsequium, accommodas.

Nam & illum adjuvas, & te ejusdem malefacti reum facis.

Bonus animus læsus, gravius multo irascitur.

Lenis animus cùm incandescit, vehementius commovetur.

Bona mors est homini, vitæ quæ extinguit mala.

Miseris mors est optanda quoque, ut quæ finem adferat malorum.

Beneficium dando accipit, qui digno dedit.

Hunc versum nominatim citat *Aulus Gellius* inter Mimos Publianos.

Blanditiâ, non imperio, fit dulcis Venus.

Jucundum est cùm ex animo quis redamatur, non cùm extorquetur mulieris obsequium.

Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat.

Qui probus est ipse, nunquam alteri peccanti assentitur.

Beneficium se dedisse qui dicit, petit.

Com-

Commemoratio beneficii data est reposcentis gratiam.

Conjunctio animi maxima est cognatio.

Arctiùs alligat mutua benevolentia, quam affinitas sanguinis. Fortè versiculus hic ità legendus est,

Benevolus animus maxima est cognatio.

Nam & hoc modo carmen constat, & in hâc literâ, nempè B. reperiebatur.

Beneficium sæpe dare, docere est reddere.

Qui sæpius bene meretur de aliquo, is provocat gratitudinem quâdam pertinaciâ benefaciendi.

Bonitatis verba imitari, major malitia est.

Qui malus est & bene loquitur, is plus quam malus est.

Bona opinio homini tutior pecuniâ est.

Tutior est habere bonam famam quàm divitias.

Bonum tametsi supprimatur, non extinguitur.

Veritas & Justitia premi possunt ad tempus, sed emergunt posteà.

Bis vincit qui se vincit in victoriâ.

Qui moderatè utitur victoriâ, bis vincit, primùm hostem, deinde animum.

Benignus etiam dandi causam cogitat.

Qui liberalis est, non expectat ut rogetur, sed ultro quærit occasionem largiendi.

Bis interimitur qui suis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cujus ipsi ministravimus occasionem. Veluti siquis hominem evehat ad magistratum à quo posteà subvertatur.

Bene dormit qui non sentit quàm malè dormiat.

Cùm abest sensus mali, nihil est mali. Veluti siquis alto somno obrutus, non sentiat incommoditatem strati.

Bonorum crimen est officiosus miser.

Si calamitosus est qui rectè vivit, hoc imputatur virtuti cui dicunt adversari fortunam; vel sic, quum eget necessariis vir probus, in dedecus vergit bonorum virorum, qui virtutis non habeant honorem.

Bona fama in tenebris proprium splendorem obtinet.

Decus rectè factorum non potest obscurari; lucet enim in ipso pectore, si non respondet opinio populi.

Bene cogitata si excidunt, non occidunt.

Quod rectè proposueris, etiamsi ad tempus excidit, animo tamen non omninò perit.

Bene perdit nummos, judici cùm dat nocens.

Qui corrumpit judicem pecuniâ, cùm sit nocens perdit eam, sed suo bono; proindè bene perdit.

Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.

Fit injuria bonis, cùm impunitas datur malis. Pauciores boni futuri sunt, si liceat impunè malos esse.

Bono justitiæ proxima est severitas.

Severitas enim est justitia rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bonum apud virum citò moritur iracundia.

Apud malos viros ira tardissimè senescit, apud bonos citò.

Bona turpitudo est quæ periculum indicat.

Aut sic : *Quæ periculum vindicat.* Satius est pudere, quam pigere ; pudor utilis est per quem arcemur ab his quæ periculosè fecerimus.

Bona comparat præsidia misericordia.

In alios misericors, meretur ut in ipsum faventes sint alii, si quid adversi acciderit.

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Vilescit quod consuetum esse cœperit. Bonis rebus nihil debet esse charius. Charum est autem quod rarum est.

Beneficium dignis ubi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur, non homini ; Et, tuo beneficio bonus in cæteros omnes utitur.

Crudelis in re adversa est objurgatio.

Consolandus est amicus, non objurgandus, in rebus afflictis.

Cavendi nulla est dimittenda occasio.

Nunquam satis caveris. Aliquando nocendi est omittendâ occasio, cavendi nunquam.

Cui semper dederis, ubi neges rapere imperas.

Qui adsueverit semper accipere, is putat jam sibi deberi quod datur; adeò ut si negâris, paratus sit eripere vi, hoc ad magnates peculiaritèr attinet. Cru-

Crudelem medicum intemperans æger facit.
Ægroti intemperantia facit ut medicus cogatur ad duriora remedia descendere, nempè sectionem, aut ustionem, & similia.

Cujus mortem amici expectant, vitam oderunt.
Ejus vita fuerit invisa oportet cujus amici mortem optant.

Cum inimico nemo in gratiam cito redit.
Non est statim fidendum inimico. Facilè dissolvitur benevolentia, at non sarcitur. Et ira omnium tardissimè senescit.

Citiùs venit periculum quod contemnitur.
Magis nocet periculum his qui negligunt, quàm qui cavent.

Casta virum matrona parendo imperat.
Pudica uxor impetrat obsequio suo, ut quicquid velit faciat maritus; & magis imperat cum obsequitur, quàm cùm exigit.

Cito ignominia fit superbi gloria.
Arrogantiam semper sequitur infamia,& qui insolenter utitur gloriâ, incidit in ignominiam.

Consilio melius vincas quàm iracundiâ.
Ira præceps est, prudentia sedata. Hâc citiùs efficies quæ voles quàm violentiâ & ferociâ.

Cuivis dolori remedium est patientia.
Omnis dolor lenitur patientiâ. Alia aliis malis sunt remedia; at patientia commune est malorum omnium lenimentum.

Cùm vitia prosunt, peccat qui rectè facit.
Cùm expediat esse malos, tum nocet esse bonos. Et cùm præmium est malefactis, tum benefactis pœna est.

Contemni est leviùs quàm stultitiâ percuti.
Satius est contemni ob virtutem, quàm stultum quid agere.

Comes facundus in viâ pro vehiculo est.
Et hic versus citatur ab *Aulo Gellio*, jucundus confabulator facit ut non sentias viæ tædium, perindè ac si vehiculo porteris.

Citò improborum læta in perniciem cadunt.
Non est diuturna malorum felicitas.

Crimen relinquit vitæ qui mortem appetit.
Videtur accusare vitam suam qui mortem appetit.

Cui plus licet, quàm par est, plus vult quam licet.
Hunc versiculum adscripsi ex *Gellio*: Cui plus permittitur quàm æquum est, is plus sibi sumit quàm oportet: Hoc convenit in tyrannos & uxores.

Damnare est objurgare, cum auxilio est opus.
Cùm amicus afflictus eget auxilio, tum objurgare non est officiosum, sed damnare est. Primùm eximendus est calamitate, posteà, objurgandus, quod suâ culpâ in eam inciderit.

Discipulus est prioris posterior dies.
Quotidianâ rerum experientiâ reddimur prudentiores.

Diu apparandum est bellum, ut vincas celeriùs.
Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tardiùs conficiunt. Mora in apparando non dispendium est, sed lucrum ad negotium citò conficiendum.

Dixeris maledicta cuncta, cum ingratum hominem dixeris.
Ingratitudo omnia vitia in se complectitur, nullum igitur convicium dici potest contumeliosius. Versus est Trochaicus.

De inimico nè loquare malum, nocere si cogites.
Si cogites nocere inimico, cave loquaris malè; cavebit enim ille. Stultum est igitur male dicere. Nam si amicus est, iniquè facis; sin inimicus, minùs illi nocebis.

Deliberare utilia, mora tutissima est.
Tutissimum est, esse lentas consultationes. Nam præcipitata consilia plerumque sunt inauspicata.

Dolor decrescit, ubi quo crescat non habet.
Quum malùm venerit ad summum, tum necesse est ut fiat remissius.

Dediscere flere fœminam, est mendacium.
Id est, Fœmina nunquam hoc dediscet.

Discordia fit charior concordia.
Amantium iræ amoris redintegratio est.

Delibe

Deliberandum est diu, quod statuendum est semel.

De quo non potes nisi semel statuere, veluti de matrimonio, de sacerdotio; de hoc diu deliberandum est priusquam aggrediaris.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Nè facilè credas accusanti quempiam.

Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Tum optimum est mori, cùm adhuc dulce est vivere.

Damnum appellandum est, cùm malâ famâ lucrum.

Lucrum cum jacturâ famæ damnum est, non lucrum.

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Frustrà sunt fortes milites, ni ducis prudentiâ regantur.

Dies quod donat timeas citò; raptum venit.

Quod subitò contingit, subitò solet auferre fortuna; fortasse (*teneas*) legendum pro (*timeas.*)

Dimissum quod nescitur, non admittitur.

Non est damnum quod non sentis.

Etiam innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis sæpe & mentiuntur innocentes, adacti cruciatu.

Etiam peccato rectè præstatur fides.

Adeò servanda est fides, ut etiam malis in rebus aliquando præstanda sit.

Etiam celeritas in desiderio mora est.

Cupienti etiam festinatio videtur mora.

Ex vitio alterius sapiens, emendat suum.

Ex alienis erratis sapiens colligit quid sit sibi cavendum.

Et deest & superest miseris cogitatio.

Deest, quia non vident, quo pacto possint mederi malis: & superest, qui intelligunt quid debuerint cavere, sed sero.

Etiam oblivisci quod scis interdum expedit.

Quædam hujusmodi sunt, ut sint dediscenda. Legi poterat *quid sis*, ut sit sensus: Expedit aliquoties meminisse magis, quid præsens tempus & res postulet, quam tua dignitas.

Ex hominum quæstu facta fortuna est Dea.

Studium lucri facit, ut fortuna credatur esse Dea, quæ faveat. Aut (*ex quæstu*) id est querimoniis: nam illi imputant si quid acciderit mali.

Effugere cupiditatem, regnum est vincere.

Vincere avaritiam aut iram plus est quàm regnum.

Exuli ubi nusquam domus est, sine sepulchro est tanquam mortuus.

Opinor ità legendum,

Cui nusquam domus est, sine sepulchro est mortuus.

Id est, Exul qui nusquam habet domum, perinde est ut mortuus insepultus, aut cui non est sepulchrum, exilium enim mors est civilis.

Etiam qui faciunt, odio habent injuriam.

Nolunt sibi fieri injuriam, nec ii qui faciunt aliis.

Eripere telum, non dare irato decet.

Irato non est danda occasio nocendi, sed potius adimenda.

Se denegare patriæ, exilium est pati.

Sic enim versiculum hunc mutavimus, qui latet & non versatur in republicâ, is suâ sponte exul est.

Etiam capillus unus habet umbram suam.

Nihil est tam minutum quod non possit aliquid.

Eheu quam miserum est fieri metuendo senem.

Miserrimum est consenescere metu mali, quod nondum advenerit.

Etiam hosti est æquus qui habet in consilio fidem.

Qui sequitur quod dictat fides, non quod dolus, is etiam hostibus erit æquus.

Excelsis multò faciliùs casus nocet.

Ex alto cadentibus periculosior est, ac facilior ruina ; Ita periculosius dejicimur ex altâ fortunâ.

Fidem qui perdit, quo se servet in reliquum.

Qui perdit pecuniam, habet in quod se servet; qui fidem, nihil habet in quod se servet.

Fortuna cùm blanditur, captatum venit.

Insidiatur fortuna cùm blanda est; itaque tum maxime habenda est suspecta cùm maximè prospera est.

For-

Fortunam citiùs reperias quam retineas.

Difficillimum eſt retinere fortunam, nè mutetur; & major virtus eſt tueri parta, quam parare.

Formoſa facies, muta commendatio eſt.

Faventur enim formoſi, etiamſi nihil dicant.

Fruſtrà rogatur, qui miſereri non poteſt.

Qui non poteſt molleſcere precibus, quid opus eſt hunc rogare?

Fraus eſt accipere quod non poſſis reddere.

Dolus eſt accipere beneficium à quoquam, cui non poſſis tantundem reddere.

Fortuna nimium quem fovet, ſtultum facit.

Magnæ felicitatis comites ſunt ſtultitia & ignorantia.

Fatetur facinus qui judicium fugit.

Qui detrectat judicium, indicat ſe ſibi mali conſcium eſſe.

Felix improbitas optimorum eſt calamitas.

Quoties fortuna favet improbis; hoc fit calamitate, & malo optimorum.

Feras, non culpes, quod vitari non poteſt.

Hic verſus nominatim citatur à *Gellio*, quod mutari corrigique non poteſt, id tacitè ferendum eſt, non vituperandum.

Futura pugnant ut ſe ſuperari ſinant.

Sic inſtant futura mala, ut tamen vinci vitarique poſſint prudentiâ.

Furor fit læſa ſæpius patientia.

Et hoc carmen citatur à *Gellio*. Lenes cùm ſæpius provocantur, tandem irritati graviùs iraſcuntur; quia rariùs & ſeriùs commoventur.

Ficta citò ad naturam redeunt ſuam.

Simulata non diu durant. Et juxta *Flaccum*,

Naturam expellas furcâ licèt, uſque recurret.

Ordo carminis inverſus eſt;

Citò ad naturam ficta redeunt ſuam.

Fidem qui perdit, non poteſt ultrà perdere.

Omnia perdidit, qui fidem perdidit.

Facilitas animi ad partem ſtultitiæ rapit.

Facilè

Facilè adducitur ad vitia qui facili est animo; ut *Mitio* ille Terentianus, qui ob facilitatem sexagenarius novus factus est maritus.

Fides, ut anima, unde abiit, nunquam eò redit.
Ut vita semel amissa nunquam revertitur sic nec fides; juxta illud, *Qui semel scurra, nunquam bonus paterfamilias.*

Fidem nemo unquam perdit nisi qui non habet.
Pecuniam non perdit nisi qui habuit. At fidem is dicitur perdidisse qui non habuit, id est, qui perfidus fuit.

Fortuna abesse nulli contenta est semel.
Nullum malum venit sine incursu alterius mali.

Fulmen est ubi cum potestate habitat iracundia.
Versus est Trochaicus: Potens cùm irascitur, fulminat, non irascitur.

Frustrà cùm ad senectam ventum est, repetes adolescentiam.
Et hic Trochaicus est. Non licet rejuvenescere. Proinde seni tractanda sunt senilia.

Falsum maledictum, malevolum mendacium est.
Qui conviciatur & mentitur, malitiosè mentitur.

Fœminæ naturam regere, desperare est omnium.
Omnes desperant se posse regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, ut facilia levius feras.
Exerce te rebus difficilioribus, ut alia faciliùs feras.

Fortuna nulli plus quàm consilium valet.
Consilium plus efficit quàm felicitas.

Fortuna vitrea est, cùm splendet frangitur.
Vitrum cùm maximè lucet, tum facillimè frangitur. Ità splendidissima fortuna minimè durabilis est.

Feras quod lædit, ut quod prodest perferas.
Ut potiaris commodo, feras incommodum.

Facit gratum fortuna quam nemo videt.
Fortuna facit invidiosum, nisi lateat; Ergo dissimulanda est.

Frugalitas miseria est rumoris boni.
Hunc versum addidi ex *Gellio*. Esse frugalem, rumor quidem bonus est, sed infelix & parùm vulgò laudatus,

cui

cui profusio magis placet. Nisi mavis miseriam accipere pro penuriâ sive inopiâ. Nam tum erit sensus: Qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tertius sensus argutissimus est; Frugalitas est parcimoniæ vitium, sed sub honesto laudatoque nomine.

Grave præjudicium est quod judicium non habet.

Post præjudicia sequuntur judicia, in quibus excutiuntur præjudicia. At grave est illud præjudicium, quod non sequitur aliud judicium, sed ipsum judicium, hoc est, veluti si princeps præ se ferat animum inimicum in quempiam, nullus sit judex qui secus ausit judicare.

Gravissima est probi hominis iracundia.

Vir bonus ut tardior est ad iram, ita gravius irascitur si victa sit illius bonitas.

Gravis animi pœna est, quem post factum pœnitet.

Magnam pœnam dedit quem pœnitet facti.

Gravis animus dubiam non habet sententiam.

Vir constans certa habet consilia.

Grave est malum omne quod sub aspectu latet.

Malum illud est immedicabile quod prætextu bonæ rei personatum est. Nam hic aspectum vocat personam.

Gravius nocet quodcunque inexpertum accidit.

Nova mala gravius dolent.

Gravior inimicus qui latet sub pectore.

Affectus vitiosus maximè nocet homini, at is latet sub pectore, nec potest excuti.

Gravissimum est imperium consuetudinis.

Consuetudo planè tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeò ut stultissima quæque si semel inoleverint, revelli non possint.

Grave crimen, etiam cum dictum est leviter, nocet.

Veluti siquis apud Anglos, vel joco vocet aliquem Proditorem, non caret periculo ob odium criminis.

Heu quam difficile est gloriæ custodia?

Fama honesta facillimè contaminatur, & difficilius est eam tueri quàm parare.

Homo extra corpus est suum, cum irascitur.

Non

Non est apud se quisquis irascitur: Respondet illi superiori; *Absenti loquitur qui cum irato litigat.*

Heu quam est timendus quicunque mori tutum putat.

Qui mortem contemnit, is vehementer est timendus, propterea quòd, Alienæ vitæ dominus est quisquis suæ contemptor est.

Homo qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.

Intelligit enim sibi posse accidere, ut sit opus auxilio. Versus est Trochaicus.

Honestum est turpitudo pro bonâ causâ mori.

Gloriosa est infamia, vitam impendere justitiæ. Et hic Trochaicus est.

Habet in adversis auxilia, qui in secundis commodat.

Et hic Trochaicus est. Qui cùm feliciter agit, aliis subvenit, huic alii subveniunt in rebus adversis.

Heu quam miserum est lædi ab illo de quo non possis queri!

Et hic Trochaicus est. Durum est lædi, vel ab amico vel à potente; quod queri de altero non est honestum, de altero non est tutum.

Hominem experiri multa paupertas jubet.

Paupertas ingeniosa est, & artium repertrix: Et *Ingenium mala sæpe movent*, juxta *Nasonem*,

Heu dolor! quam miser est qui in tormento vocem non habet.

Et hic Trochaicus est. In tormentis verum exquiritur; & quidam ita torquentur ut non ausint verum dicere, scientes quid velit taceri, qui torquet.

Heu quam pœnitenda incurrunt homines vivendo diu!

In longâ vitâ multa accidunt quæ nolis. Hic quoque Trochaicus est.

Habet suum venenum blanda oratio.

Insidiosa est blandiloquentia & mellitum venenum.

Homo toties moritur, quoties amittit suos.

Orbitas mors quædam est.

Homo semper in sese aliud fert, in alterum aliud cogitat.

Hic est Iambicus Tetrameter. Nemo non est dissimulator.

Honestus rumor alterum est patrimonium.

Tan-

Tantundem ferè valet honesta fama quantum patrimonium.

Homo nescit si dolore fortunam invenit.

Non sentitur dolor quo paratur aliquid commodi.

Honestè servit qui succumbit tempori.

Honestum est servire tempori, & cedere fortunæ ad tempus.

Homo vitâ commodatus, non donatus est.

Vita datur ad tempus, ut, qui dedit, exigat suo jure quandocunque velit.

Hæredem scire utilius est quam quærere.

Quidam codices habent *ferre* pro *scire*. Satius est ferre qualemcunque hæredem, quam nullum habere.

Si legas *scire*, sensus est. Præstat habere liberos quibus tua relinquas, quàm circumspicere alienos, quibus tua relinquas.

Hæredis fletus sub personâ risus est.

Hic quoque versus citatur à *Gellio.* Fletus hæredis est risus personatus, id est dissimulatus: gaudet enim, etiamsi fleat.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Vulgus malè sentit de muliere sæpe nuptâ.

Inferior horret quicquid peccat superior.

Quod principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum ulcisci, vitam accipere est alteram.

Jucundissima res est vindicta, & velut altera vita. Primum vitam tuetur suam, deinde capit voluptatem ex ultione.

Id agas, nè quis tuo te merito oderit.

Odium effugere non possumus; ne quis nos meritò oderit, id cavere possumus.

Invitum cùm retineas exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quo magis retines, hoc magis cupit abire.

Ingenuitatem lædis, cùm indignum rogas.

Servile est, supplicem esse homini indigno; læditur igitur ingenuitas.

In nullum avarus bonus est, in se pessimus.

Nulli benefacit avarus, se vero etiam discruciat cu-stodia rerum suarum.

Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.

Bis gratum est beneficium quod statim promptéque datur egenti.

Instructa inopia est in divitiis cupiditas.

Cupere, cùm abundes, inopia quædam est, non expedita, sed instructa & onusta; quasi dicat, dives *inopia*.

Invitat culpam, qui peccatum præterit.

Qui dissimulat peccatum, is invitat ut iterum peccetur.

Jucundum nihil est nisi quod reficit varietas.

Nihil tam dulce, quod non pariat satietatem, nisi varietate condiatur.

Ingenuitas non recipit Contumeliam.

Generosi & ingenui animi est negligere contumeliam. Aut sic; Generosus animus impatiens est contumeliæ.

Impune peccat in eum, qui peccat rarior.

Fortè sic legendum est, impune peccat, cùm quis peccat rarior; aut impune peccat, cùm quis peccat rarius.

Ingratus unus miseris omnibus nocet.

Unius hominis ingratitudo facit, ut nec gratis succurratur cùm egeant.

In miserâ vitâ nulla contumelia est.

Hoc carmen variè reperi depravatum, & haud scio an rectè divinârim: Non videtur contumelia, quam facias in hominem malum, & infelicem: Nisi sic mavis, in vitia miseri contumelia est discere; id est, contumeliæ genus est insectari vitia hominis miseri qui magis eget consolationè.

Inopiæ parva desunt, avaritiæ omnia.

Seneca citat hujusmodi *Publii* carmen.

Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.

Quanquam hic quoque Versus constabit si legas, Inopiæ desunt parva, sive pauca: Quod ego malim. Multa desiderat pauper ad vitæ usum, sed avarus magis eget, qui nec id habet quod habet.

Ita

Ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes.
Et hic citatur à *Gellio*. Sic ama, tanquam osurus; ita confidas amico, ut si fiat inimicus, non multum possit lædere.

Invidiam ferre, aut fortis aut felix potest.
Fortunati negligunt invidiam, vir fortis contemnit.

In amore mendax semper iracundia.
Eadem est sententia quam antè dixit.
Amans iratus multa mentitur sibi.

Invidia tacitè, sed minutè irascitur.
Invidus habet iram suam, sed dissimulatam, & minutam, hoc est, de re nihili.

Iratum breviter vites, inimicum diu.
Ira statim subsidit, odium diuturnum est. Odit autem quisquis est inimicus. Ab hoc igitur diu cavendum est, imò semper. Hoc ipsum admonet sapiens Hebræus,
Ab hoste reconciliato cavendum.

Injuriarum remedium est oblivio.
Vindicta non medetur injuriis tibi factis, sed oblivio.

Iracundiam qui vincit, hostem vincit maximum.
Trochaicus est. Fortissimi est, iram suam vincere. Hoc *Alexander*, ille magnus orbis dominator, non potuit.

In malis sperare bonum, nisi innocens, nemo solet.
Et hic Trochaicus. Bona conscientia facit ut in malis speremus Superos auxiliaturos.

In vindicando criminosa est celeritas.
Quidem habent, in judicando. Nè sis præceps vel ad ultionem, vel ad judicandum.

Inimicum quamvis humilem docti est metuere.
Sapientis est non contemnere hostem quantumvis humilem; potest enim per occasionem nocere.

In calamitosos risus etiam injuria est.
Miseri risu etiam offenduntur. Et quibus res sunt minus secundæ, ad suspicionem mali rapiunt etiam casu dicta.

Judex damnatur cum nocens absolvitur.
Cum absolvitur nocens tunc judex non innocens sit oportet.

Ignoscere humanum, ubi pudet cui ignoscitur. Non

Non ignoscendum est nisi pœnitet facti.

In rebus dubiis plurima est audacia.

Fortè legendum est *plurimum* vel *plurimi*. Multùm valet audacia cùm res est dubia, hoc est, periculosa

Illo nocens se damnat quo peccat die.

Quisquis admittit scelus, illicò sibi damnatus est judice conscientia; etiamsi judex nemo pronunciet

Ità credo amico, ne sit inimico locus.

Idem dixit anteà: *Ità amicum habeas*, &c.

Iratus etiam facinus consilium putat.

Qui irascitur, etiam scelus putat judicio rectéque fieri, aut iratus lædi se putat ab eo qui bene consulit.

Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.

Hoc addidi ex *Gellio*. Qui semel expertus, iterum exponit se periculo, imprudenter accusat Fortunam. Est autem & hic Trochaicus Tetrameter.

Loco ignominiæ est apud indignum dignitas.

Honor commissus indigno non honestat eum, sed magis dedecorat.

Laus ubi nova oritur, etiam vetus admittitur.

Si iterum rectè facies, efficies ut superiori de re famæ fidem habeant homines.

Læso doloris remedium inimici dolor.

Suum malum minùs sentit qui potest ulcisci.

Levis est fortuna; citò reposcet quæ dedit.

Fortuna inconstans statim repetit & aufert, siquid dedit.

Lex universa est, quæ jubet nasci & mori.

Necessitas nascendi & moriendi neminem non complectitur.

Lucrum sine damno alterius fieri non potest.

Unius lucrum damnum est alterius. At non item in rebus animi.

Lascivia & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia semper obnoxia est infamiæ.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens etsi non veretur leges, ut nocens; tamen timet

met fortunam, quæ nonnunquam opprimit innocentem.

Luxuria desunt multa, avaritiæ omnia.

Hunc versum citat *Seneca* in controversiis: Multis profusor, avarus eget omnibus; illi multis est opus, qui multum absumit; huic nihil est satis, cùm sit insatiabilis.

Malignos fieri maximè ingrati docent.

Ingrati faciunt, ut qui benigni fuerint contractiùs donent. Hos enim *Malignos* vocat, id est parcos.

Multis minatur qui uni facit injuriam.

Omnes expectant injuriam ab eo qui uni fecerit.

Mora omnis odio est, sed facit sapientem.

Molesta est mora in omni re, tamen ea res nos reddit sapientes, nè quid agamus temerè aut inconsultò.

Mala causa est quæ requirit misericordiam.

Innocentia non eget misericordiâ sed æquum desiderat judicem. At cùm fiducia rei tota est in misericordiâ judicis, pessimam habet causam.

Mori est felicis antequam mortem invocet.

Ille felicitèr moritur qui tum moritur dum adhuc jucunda est vita, ac nondum hujus tædio mortem optat. Quidam codices pro *felicis*, habent *felicius*.

Miserum est tacere cogi quod cupias loqui.

Durum est cùm non licet loqui quod velis; nam illic multò minus licebit facere quæ velis, si loqui non licet.

Miserrima est fortuna quæ inimico caret.

Felicitas incitat inimicitias: ergo cui nullus invidet, is miserrimus sit oportet.

Malus est vocandus qui suâ causâ est bonus.

Qui bene facit commodi sui causâ, is malè facit.

Malus ubi bonum se simulat tunc est pessimus.

Dissimulata malitia pessima est.

Metus cùm venit, rarum habet somnus locum.

Timor abigit somnum. Aut non est dormitandum in periculo.

Mori necesse est, sed non quoties volueris,

Aliquando optant mortem homines, cùm mori non possint. At semel duntaxat moriendum: nam à morte non datur reviviscere. Hoc dictum adversus eos, qui quoties accidit aliquid in vita molesti, mortem optant, quasi liceat reviviscere.

Male geritur quicquid geritur fortunæ fide.

Quod à fortunâ pendet, id parum est firmum.

Mortuo qui mittit munus, nil dat illi adimit sibi.

Olim solebant inferias exhibere mortuis; ho[illegible] rit vivis, & nihil accipit mortuus, Trochaicus e[illegible]

Minor est quam servus dominus qui servos timet.

Infra servos est, qui servos suos timet; nemp[illegible] sibi conscius.

Magis hæres fidus nascitur quàm scribitur.

Filius nascitur hæres, hæredipeta scribitur. Hoc adversus illos qui fraudatis iis quos natura conjunxit ob offensam aliquam res suas ad alienos transferunt.

Malo in consilio fœminæ vincunt viros.

In rebus malis plus sapiunt fœminæ quàm viri.

Mala est voluptas, alienis assuescere.

Dulcis cibus alienus, sed fœda voluptas est, assuescere alienis.

Magno cum periculo custoditur quod multis placet.

Trochaicus est. Difficile est servare quod expetunt multi, veluti pecuniam aut formosam uxorem.

Mala est medicina, ubi aliquid naturæ perit.

Medicina quæ lædit naturam, dura est; veluti quæ membrum aufert.

Malæ naturæ nunquam doctrinâ indigent.

Ad mala vel citra doctrinam sumus idonei; virtus discitur.

Miseriam nescire est sine periculo vivere.

Qui sine periculo vivit, is feliciter vivit: vita tuta quamvis humilis, felicissima est.

Malè vivunt qui se semper victuros putant.

Semper enim prorogant in crastinum, si quid est voluptatis aut bonæ rei.

Maledictum interpretando facies acrius.

Qui-

uidem excusant convicium interpretatione, atque è magis irritant.

Malè secum agit æger, medicum qui hæredem facit.
avitat enim ut occidat.

Minùs decipitur cui negatur celeriter.
linùs enim diu sperat, & frustratur leviùs.

Mutat se bonitas quam irritat injuria.
oni fiunt mali si provoces.

Mulier cùm sola cogitat, malè cogitat.
Iulier apud se cogitabunda, aliquid mali volvit in nimo : pudor enim cohibet eum sexum, qui abest in litudine.

Malefacere qui vult, nusquam non causam invenit.
lalis nunquam deest occasio malefaciendi.

Malevolus semper suâ naturâ vescitur.
tiam si deest præmium maleficii tamen malevolus uitur suâ malitiâ, & vel gratis malus est.

Multos timere debet quem multi timent.
uem multi timent hunc pauci amant. Is igitur ci ssim timeat oportet, à quibus timetur.

Malè imperando summum imperium amittitur.
ummum imperium est, bene imperare: id amitti- r malè imperando. Aut nullum imperium tam po- ns quod non amittitur si tyrannicè imperes.

Mulier quæ nubit multis, multis non placet.
lalè audiunt vulgò quæ sæpius mutant maritum. ut infelices sunt, aut incontinentes, aut inconstan- s, aut morosæ. Quæcunque enim nubit marito cundo, priori displicuit à quo divertit.

Malum consilium est, quod mutari non potest.
unquam te involvas hujusmodi nodo, ut explicare non possis. Hunc versum adjecimus ex *Aulo Gellio.*

Nihil agere semper infelici est optimum.
ui infortunatus est in rebus gerendis, huic opti- um est inotio vivere.

Nihil peccant oculi si animus oculis imperet.
culos incusamus, quasi ministrent occasionem ma- rum cupiditatum ; at animus in culpâ est, qui ocu- s non imperat.

Nihil proprium ducas quod mutari possit.

Nihil existimes verè tuum, ac perpetuum, quo[d] possit auferri.

Non citò ruinâ perit vir, qui ruinam timet.

Fortasse sic legendum ut sit Trochaicus,

Non citò perit ruinâ qui ruinam prætimet : Id est, No[n] facilè opprimitur incommodo, qui præcavet incomm[o]dum ; & non facilè opprimitur periculo, qui peric[u]lum observat.

Nescis quid optes, aut quid fugias, ita ludit dies.

Iambicus est Tetrameter. Ita ludit tempus, & fortu[næ] vicissitudo, ut sæpe, quæ putâris optima, senti[as] maximè nocere, & è contrà.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Et hic citatur à *Gellio*. Audendum est aliquo pacto si cupias effugere periculum : Nam qui timet omni[a] nunquam sese explicabit.

Nulla tam bona est fortuna de quâ nil possis queri.

Trochaicus est. Felicitati semper aliquid adjunctu[m] est incommodi.

Nusquam melius morimur homines, quam ubi libent[er] viximus.

Ibi mori optimum, ubi jucundè viximus. Trochaicus e[st].

Negandi, causa avaro nunquam deficit.

Qui non dat libenter, semper aliquam invenit cau[sam] cur non det.

Nimium altercando veritas amittitur.

Moderatâ disceptatione veritas excutitur, ac imm[o]deratâ perditur. Id quod prorsus accidit sophistic[is] quibusdam ac rixosis disputatoribus. Hic versus [à] *Gellio* citatur.

Quotidiè damnatur, qui semper timet.

Qui sibi conscius, semper timet supplicium ; is quo[]tidiè damnatur.

Quotidiè est deterior posterior dies.

Semper ætas vergit in pejus, hoc est, mores homi[]num indies magis ac magis degenerant.

Ridiculum est odio nocentis perdere innocentiam.

Tro

Trochaicus est. Stultum est sic odisse peccatum, ut ipse pecces; veluti si quis ob impudicam uxorem veneno tollat adulterum, & sic puniat adulterum, ut ipse fiat veneficus.

Pars beneficii est, quod petitur bene si neges.

Quidam ità molestè dant, ut gratiam amittant beneficii.

Quidam adeò commodè negant, ut videantur dedisse.

Stultum est timere quod vitari non potest,

Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.

Timidus vocat se cautùm, parcum sordidus.

Suis quisque vitiis blanditur eaque extenuat mutatis nominibus.

Veterem ferendo injuriam, invitas novam.

Et hic citatur ab *Aulo Gellio*, Si sinas impunitum peccatum, facis ut iterum libeat peccare.

Tam deest avaro quod habet, quàm quod non habet.

Hunc Senarium citat *Seneca:* in Controversiis. Avarus non magis utitur suis quam alienis, utrisque igitur ex æquo caret.

O vita misero longa, felici brevis.

Et hunc refert *Seneca:* Infelices laborant vitæ tædio; Felicibus mors ante diem videtur accidere; quod vitæ tædium non sentiant.

RODOLPHUS AGRICOLA
Johanni Agricola, suo fratri, S. D.

NIhil habeo, mi frater, quod vel ego aptius tibi pro nostra necessitudine, ut qui frater sim tuus, offerre possim; vel tu potius pro tua ætate, ut qui prima juventæ spatia ingrederis, ex me expectare debeas, quàm ut undecunque possim, ea tradam tibi, quibus & eruditione ornatior, & vita melior evadas. Idq; dignum studiis meis, dignum amore nostro arbitror munus, ea parare tibi quorum usus non tempore intercidat, non casibus obnoxius sit: sed quemadmodum natura perpetuo nos devinxit pignore, ità illa quoq; quæ à me accipis, solida perindè sint perpetuóq;

petuóq; tibi adjumento futura. Quod si pulchrè apud Poetam ille monuisse filium videtur, qui inquit, *Disce puer virtutem ex me, verumq; laborem; Fortunam ex aliis*; & illi quidem cujus omnis conatus pendebat ex fortuna, omnis ad fortunam labor dirigebatur; non immeritò virtutis ego tibi hortamenta colligam, qui vitam hactenus eis impendi studiis, quæ verâ certissimáque ad virtutem ducunt via, quæque in rebus humanis quid expetendum sit, quid fugiendum, quid rectè secusque fiat veluti in speculo, conspiciendum nobis, considerandumque proponunt. Cum sint autem permulta quæ ad vitæ pertinent institutionem, Græcis, Latinisque literis conscripta; egregia imprimis & mirabilis *Iscoratis ad Demonicum Parænesis* mihi videtur. Ea enim suavitas est dicendi, is ornatus, & (ut ita dicam) sculptura orationis; tanta præterea majestas, utilitas, decor præceptorum, ut, si quemadmodum pugiles meditatos quosdam nodos nexusque habent, quibus in certamine subitò vel non cogitantes etiam utantur; ità nos quoque oporteat certa quædam & ad manum deposita vitæ habere præcepta, quæ omnes nostras velut ad filum, dirigant actiones, quorumque tenax refixa mentibus nostris memoria, recti nos limite egredi ubique vetet; hic libellus aptus vel maximè ad hanc rem, atque accommodatus mihi videbatur. Eum itaque in Latinum sermonem è Græco converti, rem scrupulosam conatus, ut numeros quoque, quorum ille fuit observantissimus, & schemata, vel (ut nos dicimus) exornationes orationis, quoad possem imitarer. Per similiter enim cadentia & desinentia, & æquata, & contraposita, & reliquos, id genus ornatus, volvitur oratio. Quorum ut studiosus præcipue Gorgias Leontinus Præceptor ipsius, aliique ætatis illius sophistæ fuerunt: ità diligentior ipse, ut secuti ipsum, non affecti viderentur. Hunc ego legendum tibi etiam atque etiam, & ad verbum quèque edis-cendum sentio, semperque velut ante oculos tanquam

quam regulam quandam, vitæque præscriptum habendum. Ita fiet ut non solum instruat os tuum, verum animum quoque emendet. Quemadmodum enim ad doctrinam præcipuum est, Intelligere quæ legas; ità ad virtutem maximum, facere quæ intelligas.

ISOCRATIS ad DEMONICUM Paranesis, per *Rodolphum Agricolam* è Græco *in Latinum sermonem traducta.*

IN multis, Demonice, rebus multum inveniemus distantes bonorum mentes, atque malorum cogitationes; multò verò maximum accepere discrimen circa mutuam consuetudinem vitæ. Hi enim præsentes solùm amicos venerantur, illi eos quoque ubi longè absunt benevolentiâ prosequuntur, & malorum quidem amicitias tempus exiguum dissolvit, ac bonorum nè omnis quidem ævi tractus extinguit. Quum putem igitur eos qui gloriam expetunt, quique suos eruditioni conatus destinant, bonos & nequaquam malos decere sectari, hanc orationem dono tibi misi, indicium erga te benevolentiæ, signumq; cum Hipponico familiaritatis. Decet enim liberos quemadmodum facultatum, ità amicitiæ quoque paternæ hæreditatem suscipere. Video autem & occasionem nobis convenientem, & præsentis nos opportunitatem temporis adjuvantem. Tu enim erudiri cupis, ego erudire alios adnitor. Tu sapientiæ studio adhuc teneris, ego deditos illi rectâ viâ deduco. Quicunq; autem adhortatorias ad amicos suos orationes conscribunt, pulchrum illi quidem opus assumunt; non tamen circa id, quod est in philosophiâ præstantissimum, laborant. Qui verò adolescentibus præmonstrant, non ea quibus vehementiam in dicendo consequantur, sed quo pacto vita moribusq; industrii fiant, tanto magis quàm illi audientibus prosunt, quantum interest, quod illi ad sola ipsos verba conformant, hi verò ipsorum quoq; facta emendant. Quamobrem nos non ex orationem tibi parantes, sed insti-

tutionem tibi scribentes, pergemus nostri te consili participem facere, quas res oporteat adolescentes de siderare, & quæ rursus opera vitare; qualibus item hominibus se conjungere, & quomodo suam ipsorum vitam instituere. Quicunque enim vitæ cursum ho[c] itinere fecerunt, hi soli ad ipsam virtutem ingenu[e] adire potuerunt; quâ non res honestior, non con stantior est ulla. Pulchritudo enim vel valetudin[e] perit, vel tempore flaccescit. Divitiæ vitiorum sun[t] potiùs quàm integritatis ministræ, facultatem nempe desidiæ præbentes, & ad voluptatem juvenes inci tantes. Robur prudentiæ conjunctum profuit, sine illa verò sæpiùs eum, qui id habet, offendit: & cor pora quidem eorum qui se exercent adornat, indu striam verò mentis obscurat: Virtutis autem posses sio, quorum bona fide mentibus ipsa coaluerit, sola consenescit, divitiis potior, utiliorq; generis splen dore; quæq; fieri nequeunt ab aliis, illa suis viribus subdens, & multitudini metuenda constanter expe ctans, desidiam dedecus, laborem laudem arbitratur. Hoc cognitu perfacile est ex gloria certaminum Her culis, operumq; à Theseo gestorum, quibus morum præstantia tantum laudis insigne operibus adjecit, ut omnis temporum posteritas, rebus quas gesserunt offundere nequierit oblivionem. Sed & tu quoque memor patris tui vivendi sectæ, nonne habebis pul chrum & domesticum eorum quæ à me tibi dicentur exemplum? Neque enim parvi virtutem faciens, ne que socordiæ deditus egit ætatem, sed corpus labo ribus exercebat, animo pericula subibat; neque ex tra modum divitias expetebat, sed præsentibus qui dem fruebatur bonis, veluti mortalis, gerebatque curam futurorum velut immortalis. Neque verò con tempte vitam instituerat, sed elegans erat & magni ficus simulque expositus amicis. Impensius laudabat officio ipsum prosequentes, quam generis sibi necessi tudine devinctos. Persuadebit enim multò ad amici tiam efficaciorem esse naturam lege, mores genere,

electi-

electionem necessitate. Tempus in præsentia nos deficeret, si omnes illius actiones enumerare pergamus: exacteque de illis nobis alio erit loco disserendum. Nunc signum quoddam Hipponici sustulimus naturæ, ad quem velut exemplar vitam formes oportet, legemq; tibi mores illos putes, & imitatorem te æmulumque virtutis paternæ præbeas; turpe namq; fuerit, pictores pulcherrima quæq; exprimere animantium, & liberos non imitari industriam parentum. Existimes autem nullum ità pugilem contra adversarios suos decere meditari, sicut te considerare, quo pacto cum patris tui ratione vivendi decertes. Fieri autem non potest, ut animum quisquam taliter formet, nisi multis ante honestisque præceptis fuerit expletus. Corpora namque moderatis laboribus, animus verò actionibus honestis, roboratur. Experiar igitur brevitèr ea tibi exhibere, quibus observandis in vita plurimum videaris virtutibus additurus, & gloriam cunctos apud homines consequuturus.

PRimum quidem piè divina colas; non solum sacrificans, verùm etiam quod juràris præstans. Illud enim affluentiæ opum est signum, hoc morum probitatis indicium.

Numen venerare semper quidem præsertim quod civitas; sic enim simul videberis sacra Deo facere, legibusque obtemperare.

Talem te exhibeas erga parentes, quales exhibere se tibi voles ex te progenitos.

Firma te exercitationibus corporis, non iis quæ robori, sed quæ sanitati conducunt. Id assequeris, si desinas laborare tolerando adhuc labori sufficiens.

Neque in risum proclivis esse velis, neque in verba confidens; illud enim stulti est, istud furentis.

Quæ factu turpia sunt, nè dictu quidem putes honesta.

Fac assuescas non tristis esse, sed cogitabundus: propter illud enim ferox, propter hoc providus esse crederis. Putes imprimis decere te modestiam, pudorem, justitiam, temperantiam; istis enim omnibus contineri probitas adolescentium videtur. Neque latiturum te, si turpe quippiam feceris, speres: ut enim alios celes, teipsum tamen conscium habebis.

Deu:

Deum time, parentes honora, amicos reverere, legibus ob-di, voluptates sectare gloriæ junctas: oblectatione enim cum honestate nihil est melius, sine illâ nihil est pejus.

Obtrectationes devites, tametsi fuerint falsæ; vulgus enim veritatem ignorat, opinionémque potius spectat.

Sic facito cuncta velut neminem celaturus; tametsi enim parumper occultes, postea tamen detegeris.

Plurimum tibi opinionis adjunges, si appareat ea te non facere, quæ si fuerint ab aliis facta, reprehendas.

Si cupidè didiceris, multa quoq; disces. Quorum hab-doctrinam, ea meditationibus custodias; ac quæ nescis, e-præceptis adjunge doctrinæ. Æquè namq; turpe est, eum qui utilem audit orationem non addiscere, & cui datur ab ami-cis munus aliquod non recipere.

Vitæ otium studio percipiendæ eruditionis impende; sic e-nim difficultèr ab aliis inventa facilè tibi percipere continga-

Puta multitudinem præceptionum multis opibus esse potiorem ista enim celeritèr dilabuntur, illa in omne permanent tem-pus. Sola enim rerum omnium immortalis est Sapientia.

Nè pigeat longum facere iter ad eos qui conducibile aliqui-docere profitentur. Turpe namque fuerit mercatores tant-transire maria, quo cumulatiores opes suas efficiant; adoles-centes verò nè terrâ quidem sustinere proficisci aliquo, qua-tenus meliorem suam faciant mentem.

Moribus fac ut sis comis, verbis autem affabilis. Est au-tem comitatis, benignè obvios appellare; affabilitatis, fami-liaritèr cum ipsis verba communicare. Benignum te præbea-cunctis: optimis autem utaris. Sic & illis inimicus non eris, & istis amicus fies.

Neque crebro convenies eosdem; neque diu cum iis agas de iisdem: SATIETAS enim est omnium.

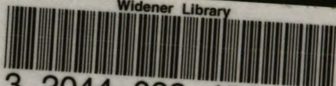
Exerce spontaneis teipsum laboribus, ut adactos quoque perferre queas.

A quibus turpe est animum vinci, eorum omnium tempe-rantiam exerce, lucri, iræ, voluptatis, doloris.

Id autem continget, si lucrum putaveris in quo gloriam au-geas, non quo divitias addas. In ira, si talis sis adversus pec-cantes, qualis delinquenti tibi esse alios velles. In jucundi-

3 2044 012 754 636

Digitized by Google

Widener Library
3 2044 083 454 959